

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

XIII. Christus Agonothetes, necnon concertator, & Auriga noster.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

audiendi, quia ille nondum assumpsit tempus iudicandi.]

Nimirum, tunc qui de eius ouibus esse hic renuerint, detrudentur in infirmi stabulum; à morte, idest Satana pascendi. Quod Dauid præ-nunciavit lugubri illo effato, *sicut oues in inferno positi sunt mors depascet eos*. Depastio merito nominatur ea pastio, qua miseri homines instar pecudum, ad squalida & horrentia pascua deducuntur: ubi ærumnis duntaxat, & meroribus pascantur, hisque infinitum duraturis. Eum merentur exitum, qui vocem pastoris boni, audire hic contemplerint. Qui vero audientes dicto sunt pastori optimo, & pastorum principi, etiam si immediatam pastorem habeant moribus malum, nec tam pastorem, quam lupum, parent ei nihilominus, & absque noxa, aut damno. Egregie id prosequitur Agobardus in calce libri de modo Regininis Ecclesiastici Bonis ouibus, bonus pastor vitæ pascua providebit. Pulchre eam allegoriam prosequitur Eusebius lib. 3. contra Marcellum cap. 17. Tot & tantæ sunt Christi onium sub hoc magno. Pane & pastorum principe felicitates.

Curandum tantum est ut oues simus & agni, quo nos sæpe nomine Christus ipse appellat, ut informet ad ea quæ sunt partium nostrarum. Sed quæ miseria nostra est, multi oues esse refugerunt, transiuntque in lupos. Querela est Autoris libri de malis DD. malè tributi Sixto III. [Vbi est (inquit), illa denominatio qua plebem suam *agnos* nuncupat, *oues* appellat? Sicut ibi; *Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus*. Et iterum, *Alias oues habeo*: & deinceps: *Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum*. Et Beato Apostolo dicitur; *Si diligis me, pascue agnos meos*. Sed & *columba* eam vocabulo nuncupat, dicens in Canticis Canticorum; *Sponsa mea, columba mea*. Volens scilicet, populum suum, illorum animalium, quorum obtinebat nomina, imitari in simplicitate naturam. Nos hæc omnia, nunc vitæ nostræ perversitate in contrarium vertimus, & alia nobis congruere insignia designamus, lupi potius dicendi, quam oues, & non tam columbæ, quam milui nuncupandi. Atque utinam luporum ferocitate contenti esse videremur; rapacitatemque sufficeret habere miluorum. Sed quod gravius nobis est, omnium tam bestiarum, quam volucrum excessum atrocitatem, dum nec propriæ naturæ parcimus, cum illæ tantum sectantur alienam. Pia precatio ad Christum, Pastorem summum & optimum, ut dignetur ouili suo prospicere, ut dignetur excubitores bonos providere arcere lupos, & curam gregis agere, habetur apud creditum Augustinum l. de salutar. documentis c. 8.

CAPVT XIII.

*Christus Agonothetes, nec non
concertator, & au-
riga noster.*

NON ero in hac parte nimium religiosus, in exigendis ad exquisitam proprietatem vocibus. Quis enim Agonothetes, & Xylarches, & Epistates, spectato vocum rigore secernantur, ut Rhenanus in librum Tertulliani ad Martyres cap. 3. annotauit; tamen ob affinitatem notiorum vocibus illis subiectarum, & quia in certatorum præfides ac muneratores, vel certantium rectores cadunt, pro eodem habeo, quod Christus, nunc *Agonothetes*, qui certamen instruat præmiis propositis, nunc *Xylarches*, qui præfides sit loci, quo per huius vitæ hyemem exerceantur Christiani; nunc *Epistates*, magister inquam athletarum concertantium, denominetur apud varios Patres: consentaneæ ad Scripturas, quibus hic Christi titulus frequenter insinuantur, nosque specie athletarum, aliorumve in agone contententium, Christo auspice exhibeamur. Fuit quidem in antiqua item lege, apertum certantibus stadium, & proposita corona. Sic enim Dauidem Athletam, insigniter delinebit Chrysostomus hom. 1. de Dauid & Saule. Et ipsum quoque Adamum, nudum in Paradiso velut in stadio athletam, fuisse, constitutum, sanctus Nilus in Asceico auctor est. Tamen stadium quidem longè arctius erat, non ad tantam virtutem excitatis hominibus, ut nunc excitamur: nec reposio præmio, nisi terreno, ut Philosophatur Ildorus Pelus. libro 4. Episto 204. nunc autem per Christum, & stadium amplius ac prolixius est apertum, & corona gloriæ præstituta. Et idem olim in fine vitæ, tanquam exaeto certamine, cadauer Christiani profunde-batur oleo, sicut in primo Christianæ vitæ scammate, factum fuerat. [Defuncto, inquit sancto Dyonisius cap. 7. Hierar. Eccles. parte 3.] infundit oleum Pontifex. Memento autem ut in prima sancta regeneratione ante sacrum baptismum, prima sancti Symboli participatio traditur iniciando, post priorem omnem abiectam vestem, sancti chris-matis oleum: & nunc in fine omnium defuncto itidem infunditur oleum. Atqui tunc quidem olei vinctio, baptizandum euocabat ad sacra certamina: nunc autem infusum oleum, signat eum qui defunctus est, eadem sacra exegisse certamina, sicque fuisse consummatum.]

Varij fidelium agones, sub Christo Agonotheta.

1102 Sumus igitur omnes athletæ & agnostici. En quo schemate, & Christum, & nos, ac vitam nostram exhibeat Clemens Alexandrinus 7. Strom. capit. 2. [Hic est verus athleta, qui in magno stadio, nempe pulchro hoc mundo, coronatur, veram assecutus victoriam adversus omnes animi perturbationes. Nam & Agonotheta est omnipotens Deus, & qui bravia seu præmia distribuit, est vigenitus Dei filius. Spectatores autem sunt Angeli & Dij, variumque & ex omni genere pugne constans certamen, non est adversus carnem & sanguinem, sed adversus spirituales potestates, quæ per carnem operantur vehementes vitiatorum & afflictionum motus. His magnis superatis certaminibus, & veluti prostrato imminente tentatore, potius est immortalitate. Falli enim non potest Dei sententia in iustissimo iudicio. Ac vocatum quidem est theatrum ad certamen. In stadio autem decernant athletæ. Et ex his utique superat qui aliptæ paruerit.]

Quod varium, & ex omni genere pugne constans certamen, exhiberi à Christo dicit, pertinet ad ludorum Gymnicorum varietatem, de qua plenè qui Gymnasticam & agnostica tradiderunt, Mercurialis, & Faber. Nos obiter in Tractatione de Virtut. lib. 6. cap. 1. *sub finem.* Et quamvis vario illo & omni pugne genere constante certamine, iuxta Clementem, Scriptura plerumque certare nos dicat; nunc cursum, nunc saltatorum, mox pugilum, athletarumve, aliisque præterea certarum denominationibus nos insigniat, quæ omnes in Christum ludi præfatum refunduntur: Tamen hoc loco, de athletis tantum & autigis, qui in circo certabant, ac Christo præside virorumque, dicemus, ne in immensum fundatur oratio.

Athletarum varietatem, paucis perstrinxit S. Ambrosius in Plal. 36. & in Scripturis usurpatis nobisque accommodatis, sic demonstrat. [Cognovimus ætates pro fide & devotione certantes, cognoscamus etiam genera certaminum singulorum. Hæc quoque Scriptura nos doceat tenor. In hoc itaque seculari agone, alij sunt qui simplici quodam & legitimo genere luctantur, & ligaturis tantum corporis certant, verberare non norunt, qui *palestra* vocantur. Alij qui eadem, & pulvis iactum, membrorum nexibus miscent, omni sibi verberandi iure permissio: quos *παμμάχοι*, vocant, eo quod omnis litis & pugne adversum se habeant potestatem. Alij qui caelestibus adversum se decernunt, & dilaceratis capitibus etuentantur. Hi *πύλαι*, feruntur. Hæc omnia certamina subiit Paulus Apostolus; sicut ipse demonstrat, cum dicit, *Quoniam non est nobis pale adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, & ut compendio utar. Adversus nequitiarum spirituales.* In Latinis plerisque colluctatio reperitur; in Græcis omnibus *πάλη*, scribunt, *πάλη*, enim Græcorum, *lucta* est Latinorum. Et verè *pale*, quia caro & sanguis & nequitiæ spirituales, patientia & continentia corporis, & animi moderatione superantur. In furor eades, arma sunt Diaboli. Alibi quoque plagis supra modum casum se esse significat dicens. In plagis supra mo-

Theoph. Raynandi de Attrib. Christi.

dum, in mortibus frequenter; Hierosolymis autem pugnis se esse percussum: ubi cum intervenientibus militibus aliquando cessasset Iudæi percutere Paulum, ipse Pontifex Ananias circumstantibus iussit percutere os eius: cui respondit Apostolus: *Percuter te incipiet Deus, paries dealbare. Et tu sedens iudicis me secundum legem, & contra legem inbes me percuti?* Sciuit profectò referre, qui graviori pugno Pontificem reperculsit. Ipse enim corporaliter casus est: illi retulit quod in animam percuteretur à Christo. In prima quoque Epistola ad Corinthios scribens, ait. *Ego igitur sic curro, non ut in incertum; sic enitor, non ut aëra cadens.* Quod Latine dixit *enitor*; Græcè ait *αὐτὸς*. Et verè quasi bonus pythæ, non aëtem, sed aërias potestates, & Iudæorum capita verberabat, quia caput omnium, Iesum Dominum non habebant. In omni itaque certamine, Apostolus est probatus, qui etiam coronam cursu consummato accepit.]

1103 Aldelmus quoque lib. de laude Virginis, cap. 1. ex Apostolo, quem *Christi nominis, celeberrimum gerulum* appellat, agones Christianos ad exemplum Gymnicorum compositos exhibet, sed vno membro ætiores, ait enim. [Gratiæ filias, (animas pias quas alloquitur,) velut sagaces Gymnosophytas sub purissimo quodam Agonotheta palastricis disciplinis & gymniciis artibus in gymnasio exercere. Qui laboriosi certaminis coronam, & olympiaci agonis triumphum, difficilissimis propriæ exercitationis viribus, naviter nanciscuntur. Ita duntaxat, ut alius strenua athletarum luctamina cum æmulo sinuosis laterum flexibus defudans; in medistallo scommatis flagrante delibutus lubrici liquoris nato, soletter exercere studet. Alius iaculorum catapultas, & sagittarum spicula, de abstrusis pharetræ latibulis depromens, non ut passivus lascivius oculorum obtutus liberè per æthera relaxat: sed ut certus pupillarum conspectus demonstrat, pando strepente arcu, & nervo stridente ad destinatum indeclinabiliter dirigit locum. Alius anhelantium in studio cursorum plantis fidens pernicibus, de quibus egregius agonista, & divini sermonis dogmatista, Omnes, (inquit,) *currunt, unus tamen accipit bravium*; turmas ludi participet & laboris consortes superans, victoriæ palma fortunatus feliciter petfruitur. Alius cum cetera contribulium phalerato vectus cornipede, quem calcaribus crucientum, & flagris caelum, aureis comant ornamenta lupatis. De quo facetus Poëta: *Quadrupedante putrem, cursu quatit virgula campum.* Perniciter implicans orbes orbibus, spacia terrarum metitur. Alius classicis nautarum cohortibus stipatus, & densis navigantium agminibus circumseptus, per vitreos Oceani gurgites agens Liburnicam, aut lintrem, instanter hortante prozera, & crepitante nauleto, porticulo spumosis algosisque remorum tractibus tradit. Et quidem universa hæc quæ per Gymnosophistas exerceri de promptissimis, inter scholares secularium disciplinas apud vestri discipulatus industriam, non exterioris hominis motibus aguntur, sed interioris hominis geruntur gestibus.] Obiter adverte Aldelmum semel & iterum, in loco allegato, sumere *Gymnosophistam* pro *Gymnico*, ut postea loquitur. Verisimile est actum in fraudem, à proportionalibus

EEE e 2 vtriusque

utriusque vocis iniis. Sed quomodoque locutus sit Adelmus, de re constat. Nimirum liquet, eum agones Christianos, in expressionem agonom secularium, exhibitos, agnoscere. Hæc à se Apostoli imitatione 1. Cor. 9. prolata, mox subiicit idem Adelmus.

Similia de Apostolo prædicta certamina inuenit, S. Basilii homil. in illud, *attende tibi*, & alij infra adducendi. Quod fecit Apostolus, pugil simul & præco, contra quam in mundiali certamine contingit, ut notat Isidor. Pelus. l. 3. Epistol. 265. faciunt etiam Christiani omnes. Nam æque omnes, à Christo sacrorum munerum editore, in hoc scamma producimur, idque ex inunctione adhibita baptizatis, egregie colligit S. Dionysius cap. 2. de Eccles. hierarch. p. 3. *sub finem*. [Diuinus Pontifex (inquit,) sacrae vnctionis inchoat munus. Sacerdotes autem post ipsum, vnctionis officium peragunt; ita inunctum ad sacra certamina in figura euocantes, in quibus sub editore munerum Christo, constitutus est. Ipse enim certantibus præmia proponit ut Deus, leges autem certaminis tulit ut Sapiens, præmiisque vincentibus decora constituit ipse pulcherrimus; & quod est profectus diuinus, ipse ut summus bonus & clemens, in suis bellatoribus vincit, dum in illis habitans, pro ipsorum salute ac victoria aduersus mortis & corruptionis imperium pugnat. Certamina quidem ut diuina, is qui initiatur, aggregatur gaudens, perseverabitque in Sapientis faciatissimis legibus, earumque iure viuens, sine vlla earum prauaricatione pugnabit, præmiorum celestium spe firmissimè felix, & sub præstantissimo certaminis Domino ac duce constitutus: innitens autem sacris vestigiis primoris athletæ, quæ illi sola bonitate calcauit, Dei imitatione pugnando, actiones & substantias, sibi ne in Deum transeat, aduersantes, deuincit ac superat.]

Nulla conditio, aut ætas, à Christi agonibus exclusa.

1104 Itaque absunt ab his certaminibus, eæ probationum varietates, quæ legitimè in mundiali agone certantibus erant necessariae, de quibus Themistius orat. 1. Et quando huic loco aptiores sunt Patres, Chrysost. homil. 17. in ad Hebr. in *moral.* & Tomo 5. Græcol. sermo. 48. *sub finem*, & hom. 1. de Machab. & hom. 21. ad pop. & luculenter Cassianus l. 5. Initit. cap. 12. verbis illis. [In illis certaminibus, quæ secundum eundem Apostolum, corruptibilem coronam vincentibus parant, mos iste seruatur, ut is qui se ad gloriosam coronam & immunitatis privilegio decoratam præparare contendit, & perfecta cupit agones subire certamina, prius in Olympiacis ac Pythiis certaminibus indolem suæ iuuentutis ac rudimentorum robur ostenter. In his siquidem iuniores, qui has disciplinas cupiunt profiteri, utrum mereantur, vel debeant ad eas admitti, tam eius qui istis certaminibus præsidet, quam totius populi iudicio comprobantur. Cumque diligenter examinatus quis, primum repertus fuerit nulla vitæ resperus infamia, deinde non seruitutis iugo ignobilis, & ob hoc indignus disciplina, vel congressu eorum qui hanc profitentur, fuerit iudicatus; tertio si artis, si fortitudinis digna

præferat documenta, & iunioribus coevisque decertans, peritiam pariter ac virtutem suæ demonstrauerit iuuentutis, ac proficiens de ephorib. luctamine, perfectus iam viris & experientia longa probatus, congregi permittitur. præfidentis examine, & equè non solum parem virtuti eorum assidua colluctatione probauerit, verum etiam frequenter inter hos quoque victoriæ palmam fuerit consecutus: tum demum ad agonis præclara certamina mercitur peruenire, in quibus non nisi victoribus tantum, & his qui multarum coronarum stipendiis decorati sunt, facultas conceditur decertandi.]

Nihil eiu' modi, ad Christi certamina præexigitur. Omnes ad ea idonei, omnes apti habentur, nullo statû respectu, nullo conditionis. Nulla ætas ab his certaminibus Christianorum eximitur. Erant in antiquis agonibus, tria (pro ætatibus,) Athletarum genera, ait S. Ambrosius in Psalm. 36. eaque omnia in suis exprimi voluit Christus, agonis nostri princeps. Quo idem S. P. Apostolum adducit. Rom. 8. sic ex eo rationatus. [Vtinam quidem ineluctabilis, & insuperabilis sit Christi athleta, & in omni ætate, in omni virtutum genere gloriosus, sicut ille ait, *sed in omnibus superamus*, propter eum qui nos dilexit. Quid est in omnibus? Sunt athletæ qui vocentur pueri, ephēbi, viri hoc est, *adulescentes, pueri, viri*. Etiam Scriptura, has in luctatoribus nouit ætates.] Excurrit in varias Scripturas, quibus pueri, & adulescentes, & viri, sub Christo & pro Christo decertantes, exhibentur. Imo quod est admirabile, nec dum natos aliquos, certasse hæc certamina docet inferius, verbis illis. [Habet & Christus, qui in pueritia sua æui maturos vicerit: ut Daniel puer Spiritu valido Seniores illos redarguit Iudæorum, & de victoriæ iure deiecit in mortem. Habet & alios, qui priuquam nascerentur, in matris ventre luctati sunt: Denique Iacob fratrem supplantauit Esau, & malum vicit, atque ita de vtero matris exiit, ut victoriæ insigne monstraret, & pedem senioris degeneris, victor inuenteret. Hieremias in vulua matris sanctificatus est, & probatus. Ioannes Baptista, principem agonis humani, præmiatorumque luctantium, necdum natus venisse cognouit, atque in vtero matris exiliens, pia brauium confessionis emeruit. Rectè iam tunc designatus est ad coronam, qui ante omnes ad Christi agonem, fidei testis & præco, virtutis in nomen obtulerat. Bonus præco, qui ad certamen alios excitabat. Et Verè bonus præco, qui tam magna voce clamauit, ut ad eius sonum, secreta celestia resularent. Quid multa? Terram mouit, cælum impleuit. Ideoque *vox* nomen accepit, quia Verbum Dei vox sacra præcessit.]

Neque vllus item sexus.

1105 Nullum quoque sexum, Christus exerceri à suis certaminibus voluit. Probro quidem olim maximo, datum est Platoni, quod mulieres exerceri in gymnastica, æquè ac viros voluisset; ut dicat idcirco Theodoretus lib. 9. de legibus, non fuisse qui ea audiret, & continuo non irideret. At in Christi certaminibus, quia sunt animorum qui iidem in utroque sexu sunt, & mulieres, & puellæ, ad certandum æquè

æquè admittuntur. Inculcat id variis locis S. Chrysostomus, sed sat crit locus ex initio laudationis magni Ignatii. In certaminibus (inquit,) externis, quia labores sunt corporum, merito viri tantum admittuntur. Hic autem quoniam totum certamen ad animum spectat, utrique sexui stadium aperitur. Vtrique generi confident spectatores. Nec viri tantum accingunt se, ne ad naturæ infirmitatem feminae confugientes, probabilem habere videantur excusationem. Nec solæ feminae se fortiter gerunt, ne virorum genus robore perfundant. Sed & hinc, & inde, multi publicantur victores, & coronas assequuntur. Vt ex ipsis operibus intelligas, in Christo Iesu, neque masculum, neque feminam, nec sexum, nec corporis imbecillitatem, neque ætatem, nec aliud quicquam huiusmodi, pietatis cursum conficiuntibus, impedimentum asserere posse, modò generosa alacritas, & promptus animus, & Dei timor ardens; atque inflammatus, in cordibus nostris radices egerit. Idcirco & Virgines puellæ, & viri & iuvenes, & senes, & serui, & liberi, & omnis ordo, atque a tas omnis, & sexus uterque, ad hæc certamina accinguntur, nec ulli omnino sua frustrantur spe, qui strenuum animi propositum, ad has pugnas attulerint. Sed & S. Cyprianus lib. de lapsis celebrat. SS. feminas quæ cum triumphantibus viris venientes, & seculum, & sexum quoque vicerunt.

Quæ Tertullianus lib. ad Martyres cap. 3. multa ad viros in carcere pro Christo detentos prolecutus, conuersa ad SS. feminas ibidem conclusus oratione, omnem ab eis athleticam disciplinam, & labores, ac tolerantiam, non secus ac à viris deposcens, ait. [Proinde vos benedicite, quodcumque hoc durum est, ad exercitationem virtutem animi & corporis deputate. Bonam agonem subitura estis, in quo Agonothetes Deus viuis est: Xistarches Spiritus sanctus, corona æternitatis, brauium, Angelicæ substantiæ politia in cælis, gloria in secula seculorum. Itaque Epistates vester Christus Iesus, qui vos spiritu vixit, & ad hoc scamma produxit, voluit vos ante diem agonis, ad duriorum tractationem, & libertiore conditione seponere, ut vires corroborarentur in vobis. Nempe enim & athleta segregantur ad strictiorem disciplinam, ut robori ædificando vacent, continentur à luxuria, à cibis lætioribus, à potu incundiore. Coguntur, cruciantur, fatigantur, quanto plus in exercitationibus laborauerint, tanto plus de victoria sperant. Et illi, (inquit Apostolus,) ut coronam corruptibilem consequantur. Nos æternam consecuturi, carcerem nobis pro palæstra interpretamur, ut ad stadium tribunalis bene exercitati incommodis omnibus producamur, quia virtus duritia extruitur, molliora verò destruitur.]

Proportionales, Christi ac seculi Athletarum, ad certamen aptationes, per vñctionem, tractationem duriorum, continentiam.

1106 Vides, quomodo Christi athletas quoscunque, ad pugnam præparari dicat Tertullianus; videlicet ad instar Athletarum seculi, vñctione, durior tractatione, continentia. Vñctio-

nis causa nudabantur omnino, sicque nudi certabant. Tantum, veteres athletæ, [Accinctis subligaculis (ut ait Clemens Alex. 3. pædagogi cap. 5.) seruabant verecundiam, virum nudum ostendere erubescerent. Postea tamen indui quoque certant, sed quod de sui temporis ludicatoribus testatur S. Chrysostomus hom. 8. in 1. ad Tim. ad finem, vestem oleo madidam inducant, ut olei lubricitate, difficilius ab aduersario prehendi, ac retineri possent. Hæc in spiritali athleta, iuxta Chrysologum serm. 28. pertinet ad retinendum omnium externarum abdicationem, siue effectum. Quæ ratione, omnes Christiani etiam diuitiis abundent, effectum tamen ab eis abstractum & auulsum habere debent, ne si eis inhæreant, cum istem pereant, facileque sit colloctari, per ea quibus adhæserint, prehendere illos atque deicere. Ildorus Pelusiota lib. 2. Epist. 161. paulò aliter, sed non minùs ad rem nostram, de ea nudatione philosophatur. [Etiam si nobis (inquit,) aduersus carnem & sanguinem colluctatio non est, ac ab his tamen qui aduersus carnem & sanguinem luctantur, palæstræ leges edocenda sunt. Quemadmodum igitur illi, non modò exutis vestibus, (certandi enim principium est vestes deponere,) verum etiam detonsa coma, corporeque oleo delibuto, (ut nec crinibus prehendantur, ac per oleum lubricas aduersarij manus reddant, ita demum in certamen progrediuntur, ad eundem nos quoque modum, si coronam referre cupimus, exuto veteri homine vñâ cum ipsis actionibus, præcisiisque atque in elemosynas insumptis rebus externis, omni cura nudi, ac vestitu carentes, ad virtutis stadium ascendamus, ut Olympicum de anima certamen obeamus. Quod si nihil horum facientes, certare nobis videamur, atque hoc nomine gloriemur, primum quidem hic quoque à prudentibus viris ridebimur: postea autem illuc etiam certò comperiemus, nos à nobis ipsis delusos ac circumscriptos fuisse: cum videlicet, non modò coronæ expertes erimus, verum etiam ad luendas pœnas abducemur.] Nuditas ergo in Christi Athletis est necessaria, ut vñctionem à Sancto accipiant, per quam aptentur & disponantur ad certandum. Inunctum ut in athletico, S. Ioannem in matris utero, perbellè exhibet Origenes hom. 9. in Luc. Nôque omnes, quomodo per baptismum in athletas vngamur, scitè Philippus. Abbas l. 3. in Cantica c. 12.

Tractatio durior athletarum, non in iis tantum quæ ex Tertulliano retuli, sed & in aliis plerisque sita fuit. Gulam & saturitatem coërcuisse athletas, nec inebriari eis licuisse, prodit S. Chrysostomus hom. 23. in 1. ad Corinth. Ci-tharizare aut inflare tibias, ad certamen se paranti, fas non erat, ut obseruat S. Basilus de lectilib. Gentil. qui hæc addit. [Quoniam verò coronarum atque athletarum memini; illi mille supra mille patientes labores, & multis modis robur ac vires sibi comparantes, multumque in Gymnicis sudantes exercitationibus, plures insuper plagas ex pædortriba accipientes, diætâque non iucundam, sed Gymnasticam subeantes, & alia per quàm multa (ne per omnia discurtam,) sustinentes, sanè ostendunt, ut omnis ferè vita ante certamen, sit certaminis exercitatio, præparatioque. Tunc demum probè instru-

EEE e ; ai

Et ad stadium procedunt, ubi & laborant rursus, & maxime periclitantur, ut oleastri, aut apij, seu cuiusvis alterius frondis coronam accipiant, ut à præcone victores declarentur.] Iubeantur non comedere more gulosorum, & citi absumere efetas: sed lentè ac ritè cibum commolare, ex Philone. l. i. Allegor. hæc omnis imbonitas, (ut cum Tertulliano supra loquar) in Christi athletis est perspicua.

De continentia athletarum, multa notavi lib. 6. de virtut. num. 169. ut minus mirum sit, Christianis Athletis parem indici. Cassianus hortantem nos inde Apostolum, sic inducit 6. de Instit. cap. 7. [Audi quid dicat Apostolus; *Omnia qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet.* A quibus omnibus dixerit, inquitamus, ut possit nobis spiritalis agonis instructio, comparatione carnalis acquiri. Illi etenim qui in agone visibili student legitime decertare, utendi omnibus eis quas desiderij libido suggesserit, non habent facultatem, sed illis tantum quas eorumdem certaminum statuit disciplina. Et non solum interdicitis eis, & ebrietate, omni que crapula eos necesse est abstinere; verum etiam cuncta inertia, otio atque desidia, ut quotidianis exercitiis, iugique meditatione, virtus eorum possit accrescere. Et ita ab omni sollicitudine ac tristitia, negotiisque secularibus, affectu etiam & opere coniugali efficiuntur alieni, ut præter exercitium disciplinæ, nihil aliud nouerint, nec vili mundiali curæ penitus implicentur: ab eo tantum qui certamini præsidet, sperantes quotidiani victus substantiam, & coronæ gloriæ condignaque præmia, victoriæ laude conquerere. Atque in tantum se mundos ab omni coitus pollutione custodiunt, ut cum se præparant ad agonom certamina, ne qua forsitam per somnum nocturna delusi fallacia, vires minuant multo tempore conquistis, lamine plumbeis tentum contegant loca; quo scilicet metalli rigore genitalibus membris applicito, obscuro humores valeant inhibere: intelligentes se proculdubio esse vincendos, nec iam posse propositum certamen ademptis viribus adimplere, si prouisam pudicitie soliditatem, fallax noxiæ voluptatis imago corruerit. Itaque si agonis mundialis intelleximus disciplinam, cuius exemplo Beatus Apostolus nos voluit erudire, docens quanta in illa sit obseruatio, quanta diligentia, quanta custodia; quod nos conveniet facere? quâ puritate oportebit custodire nostri corporis atque animæ castitatem?] Eodem refert lib. 5. eiusdem operis cap. 19. quod nullum suis athletis iustitiam, nullam quietam Christus concedat ne lentescant & mollescant.

Prærogativa prima Athletarum Christi, quod ipse eis colluctetur, & in eis pugnet.

1107 Nec sic ad certamen aptatos, deservitiple Agonothetes; aut quod seculi agonom præsidibus vnum licuit, solo aspectu, aut adhortatione animat ad certamen. Sed pugnat ipsemet, & certat in illis. Non ago de certamine & colluctatione, quæ Christus per seipsum cum Satana colluctatus est. Describit eam luctam. Abucata toto Opusculo 7. & rectè contra Iaco-

bitas Hæreticos ab Deitate sola, itemque contra Nestorianos à sola humanitate à Verbo diuina, initam negat. Sed ut addit, [Deus Verbum assumpta natura humanitatis perfecta, usus est libera eius voluntate, & sensibus, & naturalibus potentiis omnibus conuenienter naturæ, & ut oportebat, ac secundum voluntatem Dei: atque ita vicit Diabolum, non opposita & supposita in luctatione, diuina virtute & ampliore, quàm naturali, sed ut decebat Deum, & legem, usus naturalibus, & omnibus naturæ partibus, & potentiis, & organicis sic compositis, sicut conueniebat, ut mensura humanitatis postulabat, atque ita vicit & ostendit naturam victicem; & naturæ deinceps, victoria & iustificatio attribuitur.] Cautè, quod ait, Deum in hac lucta non appouisse, aut suppeditasse diuinam virtutem, & ampliore quàm naturalem, id accipias de natura omnibus gratiæ suppetis nudata: Sic enim actus Christi colluctantis, fuissent merè naturales, & vacillens memò. Sensus ergo duntaxat est, naturam humanam Christi, eliciuisse actiones verè humanas, & semper fuisse intra mensuram creatam, nec euasisse in diuinam naturam, quod aliqui Hæretici sunt fabulati, sed diuinitis adiutam, quemadmodum & nostra quoque iuuatur, edidisse supernaturales actus, quibus obstitit Satana, cumque deuicit, ut sub nobis quoque fieret, & Diabolum de natura nostra vinceret, iuxta S. Aug. l. de agone Christi. c. 1.

Egregiè de ea Christi colluctatione S. Ambrosius in Psal. 40. ad illud. *Versasti in infirmitate eius*, his præter cetera. [Habent hoc luctatores, ut se subicientes iis quibus congregantur atque luctantur, ut opprimi possent videantur, & subito cum æstimantur elisi, quædam arte se versant, ut effundant superiorem. Cedit qui portabatur: & is qui portabat, superior inuenitur, ut sterneret virgentem. Spiritu itaque palæstra, Dominus Iesus onera nostra suscipiens, in illa se passionis fux congressione subiecit, & in infirmitatis specie, ut eum aduersarius hominem parem ceteris iudicaret, quem facile posset opprimere: diuinitatis arma deposuit, humanitatis tegmen assumpsit. Secutus victoriæ, propius tentator accessit. In cocta cum telo militis voluit vulnerari, reputans & tunc, sicut Adam, per coctam posse proferri. Sed vulneratus latere Dominus Iesus, vitam produxit è vulnere; euacuauit omne peccatum, deleuit aduersarium, cui mortem lactonis eripuit; & in illa morte, in illa sui corporis sepultura, cum æstimaretur elisus, sua se virtute versauit: cecidit aduersarius, Dominus resurrexit.]

1108 Quamuis autem hæc, Christi per seipsum colluctatio cum Satana, non parum Christianis athletis contulerit, dum exemplo Christi animantur atque firmantur: nunc tamen spectandam proposui eam colluctationem, quam Christus non per seipsum, sed nobiscum obit, certans in nobis. [Ante oculos habens (ait S. Chrysost. hom. de milit. Spirit.) pro te in passionis prælio dimicantem, Christum, sciens quia propter te, & Christus in isto agone versabitur, & tui per ipsum, agonis ipsius victor existis.] Idem homil. 1. de Resurrect. [In Olympicis certaminibus, athleta intra stadium cerrat, Magister autem ludi foris considens, sermonibus affert auxilium, atque certantem duntaxat iuuat

iuuat, quatenus acclamationibus, sermonibusque valet. Neque enim vlla ei lege permittitur, propius assistere, & manibus illum adiuuare. At secus res habent in pietatis certaminibus.]

Idem fuit aliorum quoque Patrum sensus, & quibus nonnullos tantum produco. S. Augustinus serm. 104. de Tempore in fine. [Adiuuat certantem, qui certamen indixit. Non te sic spectat Deus in agone certantem, vt populus aurigam. Clamare enim nouit, adiuuare non nouit. Coronæ veniam parare potest, vires subministrare non potest. Homo enim non Deus. Et fortè dum spectat, plus laborat sedendo, quàm ille luctando. Deus quando spectat certatores suos, adiuuat eos inuocantes. Nam vox athletæ ipsius est in Psalmo; *Si dicebam, Motus est pes meus, misericordia tua, Domine, adiuuabat me.*]

Petrus Damiani serm. 39. qui est de S. Cassiano Martyre. Post descriptam sacri pugilis pugnam, subdit. [Sed Christus in Martyre suo pugnabat, qui pugnandi vires administrabat. In eo solus ipse vincebat, qui illum inter certamina roborabat. Nam & tota vniuersalis Ecclesiæ virtutum armis accincta, contra Diabolum, per totum mortalitatis vitæ huius excursus, in Christo dimicat: In Christo semper, non sua, sed eius virtute triumphat.] Ex Lucifero Calaritano, variiisque aliis Patribus, Christum in suis Athletis certantem produxi p. 2. operis de Martyrio cap. 3. quibus addendus S. Leo serm. 7. de pass. cap. 5.

Rupertus lib. 6. de victoria verbi Dei cap. 24. huc aptat quod Danielis 3. habetur, de specie quarti similis filio Dei, qui visus est in fornace cum tribus pueris, agonè factum pro Deo certantibus. [Filius Dei, (inquit,) qui quartus apparuit in camino ignis, & filios Dei excellè mirabiliter custodiuit; signum fuit & in semetipso signauit, quod facturus erat, iamque facere ceperat filius Dei, verbum Dei. Quando enim defuit agonizantibus feris suis, propter verbum Dei? Hoc maxime futurum erat temporibus Euangelij sui, vt publicis edictis & proscriptionibus. Fidem sanctæ Trinitatis, impugnet Rex magna Babylonis Diabolus. Et ita factum est Paganis Romani Imperij Regibus, Diabolo famulantibus. Nōne cum pijs Martyribus, Filius Dei & in flammis, & in cæteris agonibus semper præfens fuit? Verbi gratia: vbi Martyr insignis Laurentius ignibus suppositus est pro Fide Filij Dei; nunquid qui affatus fuit, & super craticulam & super ignem Spiritum emisit, ideo dicat, quia fuit absens, & ab ignibus eius longè abstitit Filius Dei? Imo præsentior illi fuit, & gloriosus in eo triumphauit, quàm si exussisset carbones, & ignitam craticulam eius, quasi ventum roris flantem fecisset. Transiit per ignem, & flamma illi non nocuit, & odor ignis in eo non fuit, quia Fides læsa non est, imò sicut aurum per ignem probata est. Sic animaduertimus in illa fornace Babylonica, speciem quarti similis Filio Dei, quia sicut per speciem eius qui illic apparuit, custoditi fuerunt illi tres pueri; sic per inuisibilem præsentiam Filij Dei, illæsa permansit in sanctis Martyribus Fides æternæ Trinitatis, & Romanum Imperium sonoriùs atque dulcius, quàm ille Rex Babylonis, tandem confitenti meruit Christum Filium Dei.] Sed & S. Ambrosius Epist. 72. eò refert quod Christus stare visus sit san-

cto Stephano. [Stabat (inquit) Iesus; quasi aduocatus: stabat quasi sollicitus, vt Stephanum athletam suum certantem iuaret. Stabat quasi paratus vt coronaret.]

Præiit manifestè Apostolus Coloss. 1. *Laboro certando, secundum operationem eius qui operatur in me, in virtute.* Et eodem sensu, vt acutè vidit Espencæus Tract. de mediatore cap. 13. ibidem ait, se supplere quæ deerant passionum Christi pro Ecclesiâ. Passiones enim Christi vocat, quas Christus in eo patiebatur; id est, quos ipse sustinebat fortiter, Christo adiuuante, Christo compugnante & concertante. Quomodo non spe bona compleantur sacri athletæ ambigant ve de victoria, ni siet per ipsos, desinitque cælesti Epistatæ?

*Altera eorundem Christi Athletarum
prærogatiua, vincere cadendo, &
victos vincere.*

1109 Quin etiam casus interdum & deiectio, per lubricum humanæ fragilitatis interueniens, Christo propitio, & auspice iuuat ad auctiorem victoriam, vel inimici prostrationem certiozem. Quod optimè attigit Isidorus Petus lib. 4. Epist. 158. vocans huiusmodi casum, *athleticum.* Idipsum S. Ambrosius in Psal. 36. egregie prosequitur, tractans illud, *iustus cum ceciderit, non colliditur.* Notat enim, casum illum, non derelinquente iustum Deo, proficere ad virtutem. [Etiam iustus (inquit,) cadit interdum: sed si iustus est, cum ceciderit non conturbabitur. Quod conditionis est, cadit: quod iustitiæ, refurgit: quoniam iustum Deus non derelinquit, sed confirmat manum eius. Quia ratione non pedem, sed manum dixit? Nisi forte ea, quoniam qui cadit, non magis pede labitur; sed infirmus lubrico sæpe decipitur, vel offendit in petra. Hic autem iusti calum intellige, sicut fortioris. Denique de populo, qui luctatur, si genu fixerit, vel pede lapsus fuerit, pro victo habetur. Athleta qui luctandi peritiam habet, & ad cotonam luctatur, etiam volens genu figit, vt vincat. Et si lapsus fuerit, non excluditur: & si ab eo qui superior sit, prematur, manibus tamen se sustinens, iure deceratur: nec aufertur braviu, nisi fuerit sulus in ventrem, aut discentus vinculo lacertorum. Inde oriuntur crebra certamina, quia multa & incognita plerisque sunt genera ruinarum. Nam casus eos, propriè appellant ruinam, Græcè enim *ῥωπάσι*, nuncupantur. Ergo cum stringitur & vigeatur, sæpe se voluit, & sit supra, qui inferior habebatur, superioremque dum surgit, elidit: quod videtur scriptura significare cum dicit; *Vniuersum stratum versasti in infirmitate eius.* Itaque de eo dicitur. *Cum ceciderit bonus athleta, non conturbabitur.* Plerique enim volunt teneri, quo maturius vnicant, qui de arte præsumunt. Sed etiam si assignatus, (vt ipso verbo vtar,) & primò & secundò fuerit non excluditur: licet ei interdum reparare luctamen: & vincere sæpe contingit, & cedere eum qui secunda contentione superauerit. Ita ergo etiam iustus, eth offendiculum inueniret & ceciderit, non relinquit tamen studium deuotionis & fidei, sobrietatem teneat, poenitentiam gerat, sæpe reparat.]

Subdit de solo Christo, in certaminibus impulsò,

pulso, sed non subuerso, & omnes alios athletas suscipiente, oraque ut omnes ineluctabiles sint & insuperabiles; veruntamen si corruant, ne auctantur auersione impudenti. Ita enim in Scripturis notatam obieruat eorum auersionem, qui cum ceciderint, non resurgunt. Apertè porro ex loco S. Ambrosii profecit ex Origene hom. 4. in psalmum illum 36. vt & in reliquis quæ supra eo ipso D. Ambrosio adduximus. Ex hoc ergo capite, Christianorum athletarum sub Christo agonotheta, longè potior est conditio, quàm mundanorum olim erat; cum fas sit Christianis athletis, de casu surgere fortiores, & nulla alii deiectione, sed reparari, & aduersarium, concertante Christo, sternere.

1110 Est etiam ea ex parte, dispar, & tamen longè feclicior conditio Christianorum athletarum præ mundanis, quod victi vincunt. Audi Chrysostomum hom. 22. in ad Rom. in mor. [Ex Diabolicis legibus est, malè faciendo vincere. Propterea & in Olympicis certaminibus Diabolo consecratis, ad eum modum vincunt quotquot illic decedant. In stadio verò Christi, non est ea certandi lex, sed omnino contraria. Hic enim non eum qui percutit, sed qui percutitur, coronare decretum est. Tale siquidem illius est stadium, vt contrario modo habeant quæcumque hic ordinata statutaque sunt: ita vt non solum ipsa victoria, sed ipso etiam victoriæ modo fiat, quod maius habeat miraculum. Quando enim quæ alibi fragila denictaque videntur, talia redduntur, vt ea ipsa victoriam parare deprehendantur, illud demum diuinæ virtutis, illud cœlestis stadium, Angelorum illud theatrum fuerit.]

Magistro, subitico discipulum, Isidorum Pessiotam lib. 3. Epist. 126. [Mundo sublimiorum ac terrenorum Rex, & cœlo ideitico venit, vt cœlestis vitæ symbola nobis afferret: quæ etiam in certamen proposuit, olympico certamini prorsus aduersum. Illic enim qui cecidit, ac superat, coronam obtinet: hic autem qui cecidit, ac perfert, præconis voce celebratur. Illic qui vicissim ferit, hic qui alteram quoque maxillam præbet, in Angelorum theatro prædicatur. Non enim vitione, sed patientiâ victoria ponderatur. Noua enim hæc coronarum lex est: quoniam noua quoque certaminum ratio.]

Nec illa omittenda esset, sanè insignis prærogatiua athletarum nostrorum si veritate nitetur, quam his verbis tradit Origenes hom. 15. in Iosue sub finem. [Puto sanè quia sancti quique repugnantes aduersus istos incentores peccatorum spiritus, & vincentes eos, atque eorum vnumquemque superantes, imminuant exercitum Dæmonum, & velut quàm plurimos eorum interimant. Verbi causa, vt is qui castè pudicèque viuendo fornicationis spiritum superauit, non ultra fas sit illum spiritum, qui ab illo sancto victus est, impugnare iterum alium hominem: sed sicut illi spiritus, qui rogabant Ieum ne in abyssum mitterentur, quod nunc interim Dominus pro præsentis dispensatione concessit: ita consequens videtur, quod singuli quique nequam spiritus cum vincuntur à sanctis, vel in abyssum, vel in exteriores tenebras, vel quo quique ille locus eis dignus est, abducantur à iusto indice Christo, agonis huius vitæ mortalium præside. Et inde est quod plurimo

Dæmonum numero iam victo, ad credulitatem gentes venire relaxantur: qui utique nullatenus finientur, si integræ eorum, sicut prius fuerant legiones subsisterent.] Subscribit huic doctrinæ Origenis creditus Anselmus, reuera Guilielmus Couentrionensis in Elucidatio sub finem. Sed latè refragatur Lensæus lib. 7. de libert. Christi. cap. 12. Quinetiam Suares lib. 8. de Angelis cap. 17. num. 4. ne illud quidem verum esse admittit, quod ab Origene intentum censet, nempe Satanam semel victum, impediri tentare eundem personam de eodem vitio. Sanè viros quandoque pios, diu circa aliquod vitium molestant à Satana passos, tandem succubuisse nullas inducias stabiles præbentibus hosti, traditur in probatis Historiis. At eas iteratas aggressiones per alium Dæmonem contigisse, nullo idoneo fundamento inniti potest. Itaque accessio ista prærogatiuæ propositæ Athletarum Christi dimittenda est tanquam non satis subnixa.

Prærogatiua tertia, ex corona immarcescibili, omnibus communi.

At illa immensis spaciis auctior est, eorundem prærogatiua, quod non pro marcescibili & corruptibili corona certant; pro apio inquam, vel olea, alisque huiusmodi præmiis, quæ quod ex nuda hominum imaginatione pretium caperent, meritis derisa sunt à Diogene apud Dionem Chrysostomum oratione 9. Nostri verò pro corona quam Apostolus vocauit incorruptam, & alius immarcescibilem gloria coronam. [Præmia virtutum] ait S. Chrysostomus hom. 1. in Matth. in hac disciplina non tamus oleæ, nec corona oleastri foliis immixta, nec publicè in Prytanico apparata conuiuia; nec aræ statuae, nec imagines coloribus adumbratae, & friuola ista atque vanissima, sed vita nullo vnquam fine claudenda, & filiorum Dei collata nobilitas, cumque Angelorum choris iungenda lætitia, & ante regalem thronum secunda presentia, & perpetuum esse cum Christo. Quamto hæc immarcescibilis corona, illam corruptibilem superat.

Quid quod eam ipsam, mox putrescentem & euandam seculi athletarum coronam, vnus tantum accipit? Videbis Fabrum l. 1. Agonist. c. 24. sicut & inter curretores qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium. Secus verò accidit Christi athletis: nam omnes coronantur, vt Theodoretus 1. Cor. 9. optimè notauit. [Christus] ait S. Paulinus Epistola 2. pro nobis pugnat & vincit in nobis quæ causa dicendi Apostolo fuit; Sic currite, vt apprehendatis omnes? Quod in agone terreno contrà est, vbi non potest lucta, nisi dispati luctantium sortè finiri, vt vnus gloria, alterius ignominia sit: in Christo autem quia multi vnum sumus, omnes vt vnus curramus: & omnium consors ad vnum bonum cursus est: & idè dicitur nobis. Sic currite, vt apprehendatis omnes. Qui scissura [vt idem ait] in corpore esse non potest, cui caput Christus est, quem communem sibi apicem, vna membrorum suorum compago comitatur. Quæ quoniam sibi discepare non possunt, curramus pariter, vt apprehendamus omnes, sine emulatione inuidiæ,

cum æqualitate victoriæ: vt sicut in contentione currendo, labor Christi sumus: ita in perueniendi fine, Christi triumphus esse possumus.] Agnoscit planè S. Paulinus, prærogatiuam propositam, esse ex Apostoli mente. Non habet quidem Græcus Apostoli contextus 1. Cor. 9. illud *omnis*, quod hic adhibere vidisti S. Paulinum. Rectè tamen illud expressit, quia ita fert mens Apostoli. Id quod S. Hieronymus Epistol. 28. quæ est ad Lucinum, manifestè demonstrat verbis illis. [Qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium. At contra de nobis dicitur. Sic currite vt apprehendatis. Non est inuidus Agonotheta noster, nec alterius palma, alteri parat ignominiam, omnes athletas suos, desiderat coronam. Apertè S. Hieronymus verbum indefinitè positum, perinde vult accipi, ac si vniuersali adiuncto nomine fuisset prolatum. Denique concertator secularium athletarum, si vincat, coronatur: noster, hoc est Satanas, si vincat, luit & plectitur. Quam nostram præter ceteras prærogatiuam, super athletas seculi, benè expendit Chrysost. homil. ad Neophytos.

*Vsus doctrine multiplex, circa primum
agonem propositum. Certandum
impigrè, nec desiciendum se-
mel cadendo.*

1112 Cum ergo tantæ sint Athletarum Christi, præ seculi luctatoribus prærogatiuæ, mirum foret, tanta itos, tam aspera, pro re tantula; nec nisi vni obuentura sustinere: Christi verò athletas, proposito immortalis, & æterni, ac supra omne pretium eminentis brauii, torpete, & aliquem in eo prehendendo labore, supra verum offerre? Tertullianus scitè in Scorpiano cap. 6. de secularibus athletis agens. [Ab æuo dignissimum creditum est studiorum experimentum, committere artes corporum, & vocum præstantiam expendere, præmio indice, spectaculo indice, sententia voluptate: qua nulla sunt prælia, nonnulla sunt vulnera, pugni quasi, calces arietant, ætus dilaniant, flagella dilacerant. Nemo tamen agonis præsidem fugilauerit, quod homines violentiæ obiectet iniuriarum actione extra stadium: sed quantum liuores illi & eructores & vibices negotiantur intendis, coronas scilicet, & gloriam & dotem, priuilegia publica, stipendia ciuica, imagines, statuas, & qualem potest præstare seculum de fama æternitatem, de memoria resurrectionem. Pythesipse non queritur, dolere se non vult, corona premit vulnera, palma sanguinem obsecrat, plus victoriarum est quàm iniuriarum. Hunc tu læsum æstimabis, quem vides lætum? sed nec victus ipse, de agonotheta, casum suum exprobat.]

Par studium, ac etiam tanto maius, quanto auctior est corona, à suis athletis omni iure deposcit noster agonothetes. S. Ambrosius egregiè lib. de Helia & ieiunio cap. 21. [Athletæ sumus, in quodam stadio decertamus spiritali. Denique bonus athleta dicebat: *Facti sumus spectaculum huius mundi*. Et alibi: *Sic curro, non vt in incertum: sic entor, non vt ærem cadens, sed castigo corpus meum*. Et alibi: *Superiora obliuiscens, & que sunt priora appetens, ad destinatum sequor*. Theoph. Raynaud de Attrib. Christi.

brauium. Athletæ ergo sumus, legitimè certandum est. Multa certamina sunt, & qui hodie victus est, cras se reparet. Antè ad brauium contenditur, postea ad coronam. Numquid athleta otio vacat, cum semel dederit certamini nomen suum? Exeretur quotidie, vngitur quotidie. Ipse cibis ei agonisticus datur, disciplina exigitur, castimonia custoditur. Et tu dedisti nomen tuum ad agonem Christi, subscripsisti ad competitionem coronæ, meditare, exercere, vngere oleo iustitiæ, vnguento exinanito. Cibis tuus, cibis sobrietatis sit, nihil habeat intemperantiæ, nihil luxuriæ. Potus tuus parcior, ne quid ebrietatis obrepat; custodi corporis castimoniam, vt possis esse habilis ad coronam, ne existimatio tua ostendat spectatori affectum, ne te fautores tui negligentem videant & desistant. Spectant te Archangeli, & Potestates, & Dominationes & illa Angelorum multa millia. Sub tantis spectatoribus erubescere, considera quàm decorosum sit. Ingressus stadium puluere rigorem animæ tuæ excita, lacertos excute. Progressus in scamma, necesse est vt excutias puluerem, subeas æstui solis flagrantiam. Gravis æstus, sed dulcis victoria. Molesta caligo pulueris, sed speciosa tolerantia. Nemo stadium puluerulentus ingreditur, sed puluerulentum reddunt certamina. Ibi colligitur puluis, vbi palma proponitur. Nemo interim nitidus coronatur; puluerulentum decet victoria.]

1113 Quod si in vno agone, non steterit à nobis victoria, nec coronari contigerit; at saltem in alio satagamus promereri coronam, ad quod Origenes hom. 4. in Psalmum 36. exemplo athletarum secularium adhortatur, his præter cetera [Apostolus cui exempla palæstrici agonis assumpsit cum dixit: *Nemo coronatur, nisi qui legitimè certauerit*; nisi quia nos scire volebat legis certamina & agones, qui & de seipso ait: *Sic pugno non quasi ærem verberans*. Et iterum: *certamen bonum certavi*. Quia ergo certamen nobis est & agon propositus, etiam legis agonem nosse debemus. Sunt athletæ qui in omnibus certaminibus vincunt, & in omnibus coronantur. Inter pædas vincunt, inter agonios vincunt, inter andras vincunt. Alij vincuntur inter andras, sed coronantur inter agonios, nonnunquam etiam inter andras vincunt. Ergo aliquanti semper, aliquanti secundò vel tertio coronantur. Certè miscrum est, & vltimè infelicitatis, in omnibus agonibus tam variis atque diuersis, ne vnum quidem promereri coronam. Ita ergo & Christianus, cui certamen est nouit aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates & aduersus principes huius mundi, tenebrarum harum, aduersus spiritualia nequitia in celestibus, quum tantos habeat & tales aduersarios, tanquam agonista vigilare debet, si fieri potest; vt semper vincat quotiescumque conflixerit. Quos vocat *pædas*, *agonios*, & *andras*, illi ipsi sunt, quos S. Ambrosius vt supra referebam vocauit *pueros*, *ephebos*, *viros*; complectunturque omnes ætates, ad certamen proportionatum annis, admissos.

Quod ergo illi tentabant, & nobis tentandum, ac Christo agonotheta in nobis certante perficiendum, vt sanè perfecterunt illi, (vt vocat idem Origenes hom. 11. in Exod.) *magni*, *potentes athletæ*, quos ibi enumerat. Tantum cauendum, quod Iudorus Pelus. monet. l. 2. epist.

FFFF 179. &

179. & lib. 3. epist. 60. & lib. 1. epist. 4. ne tempore confundamus, & in tempore certaminum captemus quietem. Profecit ex Magistro, cuius illa sunt hom. 5. in ad Heb. in *Moralibus*. [Ne queramus remissionem. Christus enim afflictionem promissit suis discipulis. Et Paulus dicit. *Omnes qui pie volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur*. Nullus fortis Athleta, in certamine querit lauacra, & mensam repletam cibis & vino. Hoc non est Athleta, sed viri molles & effeminati. Nam athleta pugnat cum pulvere, oleo, calore radij, cum multo sudore, afflictione, & angustia certaminis. Hoc est tempus pugnandi. Ergo & vulnera accipiendi, & sanguinem effundendi, & dolendi. Audi quid dicat Beatus Paulus; *Sic pugno, non tanquam aerem verberans*. Existimemus totam vitam esse ad certamen constitutam, & nunquam queramus requiem. Nunquam si affligamur, aliquid novi & alieni nobis accidisse putabimus: liquidem neque pugil novi & alieni sibi putat accidisse, quando est in certamine. Aliud est tempus remissionis; per afflictionem, nos oportet perfici.]

Damna segnium Athletarum; Imitandi navi.

1114 Quid quod professus athletam, nec impigre certans, non modò corona excidet, sed etiam flagella & damna sustinebit? Origenes hom. 3. in Ierem. pulchre id exponit. Nec tamen debere inde athleta timorem fieri, sic docet. [Legi alicubi quasi Salvatore dicente, & quæro siue quis personam figuravit Salvatoris, siue in memoriam adduxit, an verum sit hoc quod dictum est. Ait autem ipsi Saluator: *Qui iuxta me est, iuxta ignem est: qui longè est à me, longè est à regno. Ut enim qui iuxta me est, iuxta salutem est, ita & iuxta ignem est. Et qui audiens me, & audita prauaricans, factus est vas ira preparatum in perditionem, cū iuxta me est, iuxta ignem est. Si verò quis canens, quoniam qui iuxta me est, iuxta ignem est, longè factus fuerit à me, ne iuxta ignem sit, talis quidem longè futurus est & à regno. Et quomodo Athleta qui non est in agone cōscriptus, neq; flagella metuit neq; expectat coronam: qui autē semel nomē professus est, si victus fuerit, verberatur atque proicitur, si verò vice-rit, coronatur: eodem modo qui ingressus est Ecclesiam, (ô Cathecumene ausculta,) qui accessit ad sermonem Dei, nihil aliud quàm cōscriptus est in certamine pietatis: & cōscriptus si non legitime certauerit, ceditur flagellis, quibus non verberantur ij, qui non in principio cōscripti sunt. Si autem contenderit fortiter ad fugienda verbera & contumelias, non solum iniuria liberabitur, sed incorruptam gloriæ accipiet coronam.]*

Exprimendi ergo imitatione navi athlæ, cuiusmodi sanctum Paulum his verbis exprimit sanctus Augustinus 14. Ciuit. capite nono. [Illum optimum & fortissimum vitum, qui in suis infirmitatibus gloriatur, ut eum potissimum commemoremus, qui in Ecclesiam Christi ex gentibus venit, Doctorem Gentium in fide, & veritate, qui, & plus omnibus suis Coapostolis laborauit; & pluribus epistolis populos Dei, non eos tantum qui præfentes ab illo videbantur, verum etiam illos

qui futuri præuidebantur, instruit: illum, inquam, verum Beatum Paulum, athletam Christi, doctum ab illo, victum de illo, crucifixum cum illo, gloriosum in illo, in theatro huius mundi, cui spectaculum factus est, & Angelis, & hominibus, legitime magno agone certantem, & palmam supernæ vocationis in anteriora sectantem, oculis fidei liberrime spectant.]

Optimè Cassianus lib. 5. de instit. cap. 18. [Apostolus colluctationis genus se vicisse testatur, dicens: *Sic pugno, non quasi aerem verberans: sed castigo corpus meum, & seruitus subicitur*. Quod proprie ad continentia labores, & corporale ieiunium, atque afflictionem carnis, pertinet: Per hanc se pugilem quemdam strenuum suæ carnis esse describens, nec in vanum aduersus eam ictus continentia exercuisse designans, sed triumphum pugna mortificatione sui corporis acquisisse: quo verbis continentia castigato, & castibus ieiuniorum eliso, victori spiritui immortalitatis coronam & incorruptionis contulit palmam. Vides legitimum colluctationis ordinem, & spiritalium certaminum contemplaris euentum; quemadmodum athleta Christo adeptus de rebellatrice carne victoriam, subiecta illa quodammodò pedibus suis, ut sublimis triumphator inuehitur. Et idcirco non currit in incertum, quia confidebat urbem sanctam Hierusalem celestem se protinus ingressurum. Sic pugnat, ieiuniis scilicet & afflictione carnali, non quasi aerem verberans, id est, in vanum ictus continentia pottingens, per quos non aerem vacuum, sed illos spiritus qui in eo versantur, castigatione sui corporis verberabat. Qui enim dicit: *Non quasi aerem verberans*, ostendit se, tametsi non aerem vanum, & inanem, aliquos tamen in aere verberare.] Ex Ambrosio in Plal. 36. insignem in hanc rem locum supra, dedi.

Transitum ad priorem stadij agonem, qui est equitum.

1115 Alterum genus agonis nostri, quod sub Christo agonothetæ ineundum, & hic attingendum proponebam, eorum est, qui in stadio currunt, siue singulari equo insidentes currant, siue currum agitent. Priorem currendi agonem, Ethnicis quoque frequentatum, ut videre est apud Bulegetium libro de Circo capite 36. notasse videtur sanctus Paulus cum de seipso dixit *bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruaui: in reliquo, reposita est mihi corona iustitia*. Ad quæ verba, Autor Hypognotici apud Augustinum lib. 3. capite 8. insigniter planè prosequitur, quod Christi gratia, atque adeo ipse Christus insidens; hominem regat, ut ad metam æternæ vitæ & brauium felicitatis perducatur. [Reddè namque arbitror (ait autor ille, post prolatum prædictum locum Apostoli,) comparari liberum arbitrium iumentum: vnde & dictum est, *volui iumentum factus sum apud te*, gratiam verò sessor: quia sicut iumentum, animal viuacissimum, ut dometur ad opus homini necessarium, de armento vagum apprehenditur, & incipit per curam domantis se, ad eius proficere voluntatem, ita & liberum arbitrium, quod vulneratum viuit in homine, gratia Dei apprehenditur de armento luxuriæ seculi,

Paulus in hoc agone, qualis.

seculi, in quo sub pastore Diabolo vagatur per incongruas voluntates. Pastorem Diabolum dixi, secundum Zachariam Prophetam, de eo dicentem: *O pastor & idolum!* Apprehenditur ergo gratia, ut dixi, ad demandum liberum arbitrium, ut & male conuersationis deposita feritate humilietur, & ut ad obediendum in opus Domino necessarium corrigatur, & ita per eius semper curam, incipiat in Dei proficere voluntatem. Sicut enim iumentum illud dum in via dirigitur, fessoris manu regitur, ut iter rectum, siue leniter, siue cursim, secundum sedentis in se voluntatem possit incedere, quoadusque ad locum perueniat destinatum, ita & liberum arbitrium; dum in via, idest, in Christo, (quia ipse ait. *Ego sum via, veritas, & vita.*) coepit esse; gratia regimine regitur, ut in semitis Domini, recto corde, siue patientia charitatis, siue feruente spiritu, idest, secundum diuisiones gratiarum spiritus, qui per gratiam diuidit singulis prout vult, possit ambulare, quoad usque ad promissum regnum celorum perueniat. Ideo & in Psalmis ait, *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Et tu illud, cum aliquoties sub fessore, pastum largioribus cibariis, incumbens freno, cursu extollitur, fessoris flagello caditur, ut secundum eius ambulet voluntatem, similiter & liberum arbitrium, dum homo gratia Dei immemor in prosperis efficitur, & tanquam de sui possibilitate gloriatus extollitur, eius flagello corripitur, cum in variis tribulationibus & afflictionibus paululum subiugatur: ut humiliatus homo, in sua infirmitate ad gratia recurrat auxilium. Sicut ergo homo sedens in iumento, cum pegerit quod incesit, dicit. *Feci hodie* (ut puta, triginta milliaria: cum illo sedente, iumentum cucurrit triginta milliaria, sed non ea cucurrisset, nisi a se fessore, tam directum in via, quam gubernatum fuisset; ite ergo fessor quem gratia figurat, dicit, feci triginta milliaria. Ipse enim fecit, qui iumentum facere fecit, & tamen utrisque labor itineris imputatur. Ita & gratia, & liberum arbitrium, peragitur sine dubio iter fidei liberum, dum Dei Christianus facit precepta. Sed non, (ut supra dixi,) sine gratia dirigente vel gubernante, propter quod dicitur in Psalmis, *Dirige in conspectu tuo viam meam*: Et a Domino gressus hominis diriguntur.]

Philo item l. 1. de vita Moysi, adolescentem Moysen, probe agentem suum equum, ita describit. [Egressus deinde pueritiam, magis curam intendit, non ut quidam freno laxans concupiscentiis, quamuis non deessent incitamenta plurima, quae se vbertim offerunt in Regum domibus: sed sobrietate atque temperantia, tanquam habens quibuldam eas cohibens, ne ferrentur impetu nimio; atque ita singulos affectus suapte natura impotentes & indomitos, cucurabat quantum poterat. Quod si alicubi decessisset ab officio, vel offenderet non nihil, seuerè a se ipso penas exigebat: & in vniuersum dabat operam, ut ad primos impetus animi resisteret, quasi contumacem equum obseruans; nimirum ne inuito auriga ratione, cursum plus satis accelerantes, confunderent perturbarentque omnia. Haec sunt enim bonorum & malorum origines: Bonorum, si ratio teneat imperium: Contrariorum, si affectus dediscunt obedientiam. Merito igitur stupori erat omnibus familiaribus, tanquam nouum naturae miraculum.]

Theoph. Raynandi de Attrib. Christi.

1116 Et hic quoque, Apostolum tanquam huius agonis ideam Christianis omnibus propositam, exhibet Cassianus l. 5. Instit. cap. 18. cum ait. [Apostolus agonem cuius se consummasse describit, cum dicit; *Sic curro, non quasi in incertum*; quod specialiter refertur ad intentionem mentis, & feruorem spiritus sui; quo, toto Christum sequebatur ardore, cum sponsa decantans; *Poste in odorem vnguentorum curruimus*, & iterum: *Adhuc anima mea post te.*] Et anteriori cap. 17. expendens locum ex 1. Cor. 9. quo Apostolus profitemur, se currere non quasi in incertum. [Non currit (inquit,) in incertum, qui obliuiscens posteriora, ad ea quae priora sunt, extendit se, ad destinatum persequens brauium supernae vocationis Dei in Christo Iesu: quo semper dirigens suae mentis obtutum, & ad eum omni cordis preparatione fixum, cum fiducia proclamat; *Bonum agonem certavi, cursum consummaui, fidem seruavi.* Et quia se nouerat, post odorem vnguentorum Christi, praepeti conscientiae deuotione infatigabiliter cucurrisse, cum fiducia infert, & dicit; *De caetero reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* Et ut nobis quoque similem retributionis spem aperiret, si in agone cursus istius imitari eum velimus, adiecit; *Non solum autem mihi, sed & omnibus qui diligunt aduentum eius*: participes nos coronae suae in die iudicii fore pronuntians, si diligentes aduentum Christi, non illum tantum qui etiam nolentibus apparebit, sed etiam hunc qui quotidie in sanctis comineat animabus, victoriam certaminis castigatione corporis acquiramus.]

Paulinus item exquisitè Epist. 2. [Christus nobis magistrum dedit, quem imitatore habebat, per quem ad ipsius Domini imitationem peruenire possumus. Nam ipse me magister in acie stare, in stadio currere, in agone luctari docet, liuidum faciens corpus suum, & quae retrò sunt, obliuiscens: & in priora se extendens: atque ita fundatus in petra, ut etiam in infirmitatibus gloriatur; & cum infirmatur, tunc potens sit, omnia potens (ut ipse profitemur,) in eo qui confirmat suos, Christo, qui pro nobis pugnat, & vincit in nobis.]

Equi substratio, & ad equitadā instructio.

1117 Quomodo in sternendus equus noster ut Christus ei lubens insideat, audi Ambrosium l. 9. in Lucam. *serè initio.* [Apostoli propria Christo vestimenta substernunt, quod factò gloriam Euangelicæ praedicationis praferrent. In scriptis enim diuinis, plerumque vestimenta virtutes sunt, quae gentium duritiam aliquantulum propria quoque virtute mollirent, ut inoffensa uenturae felicitis obsequia, sedulis affectibus exhiberent. Non enim mundi Dominum, forensi specie gestari dorso asinae delectauit, sed ut latente mysterio, penetralia nostrae mentis insterneret, & in secretis animorum, interiore concessu mysticus vector insideret, quasi quodam corpore diuinitatis insulus, regens mentis vestigia, lasciuia carnis intransiens, ut ductu pietatis, assuetum populi gentilis edomaret affectum. Felices illos qui talem internis renibus receperunt victorem.]

FFFF 2 Felices

curfu procedere, & à se inuicem non auferri. Quod si veritas Misericordiae laeso consilio subtrahatur, cadit biga, facit inefficax, & in nihilum reputatur, & vno carens pede, alterique debito plus innixa, moueri non praeualens, tanquam limo, profundius est infixa. Pars quadrigae posterior, primam Iustitiam ponit rotam, virtutum praecedentium sequacem suae comitem iremotam: dum quod illae occurfu mutuo diligant operari, commendat Iustitia dignum iudicans munere. Ad quod remuneradume, Pacem continuò vult adesse, quae conscientiam operantis, à diffidentia secutam facit esse; quae ab illa mordaces timoris auleos alienat, dilectionem fouet, fidem promouet, spem serenat. Vnde Paulus, *Reddet tibi Dominus iustum iudex*. Iustitia igitur & Pax, vno axe itidem coniunguntur, & praecedentium copulam pari consortio prosequuntur: & his rite dispositis, vehiculum fit quadratum, ordo rectus agitur, opus redditur consummatum. Huiusmodi vehiculorum quod praedicto rotarum constat numero conquadrari, nostra debet conuersatio solidari: vt innixa & subnixi tali praesidio, securè prouehatur, & prouectu salutari, de imis ad superos feliciter euehat. Sine hoc quippe vehiculo, nullius ad perfectum operatio potest vehi; sine hoc in excelsum non est raptus Helias magister Heliarum: sed huius quadraturam in Magistro discipulus recognoscit, cum illius spiritum, dupliciter adfore sibi poscit: *Spiritus*, (ait), *qui est in re, duplo sit in me.*

Vt tamen secuta & tuta sit vestitio, amouendus est rector Phaeton; id est, nos ipsi non debemus currum agere, sed Christus. Quare Ecclesia, & pia quaevis anima, de hoc suo agitatore gloriatur Cantic. 6. cum ait, *posuit me currus Aminadab*, quod ita exponit S. Ambrosius l. de Nabuthae cap. 15. [Legimus alibi, dicentem Ecclesiam suae animam; *Posuit me currus Aminadab*. Si ergo anima currus est, vide ne equus, caro sit; agitator autem, vigor mentis, qui regit carnem, & motus eius velut quosdam equos, prudentiae habenis coëctet. Dormitauerunt ergo qui ascenderunt equos, corporis voluptates, nullo eas moderamine gubernantes. Vnde & ascensores eos, quam equites vel agitadores maui nuncupare. Agitator enim cum disciplina & arte pro arbitrio suo equos agit, vel currentes incitat, vel reflectit indomitos, vel reuocat fatigatos, vel manufectos pro sua voluntate cōuertit. Vnde cum reciperetur Helias, & currum quasi ad caelum ferretur, clamauit ad eum Helias, *Pater, Pater, agitator Israël, & eques eius*, hoc est, qui populum Domini bono ductu regebas, constantiae merito hos accepisti currus, hos equos ad diuina currentes, quia moderatorem te humanarum mentium Dominus comprobauit. Idem tanquam boni auriga ce-taminis, victor aeterno praemio coronaris. In H. bac quoque P. opheta, lectum est, ad ipsum Dominum dictum; *Ascende super equos tuos, & equi tui tui saluum*. Agitauit enim Apostolos suos, quos per diuersa mundi direxit, vt toti orbis Euangelium praedicarent. *Ascende*, (ait), *quasi rector equorum*, non quasi ascensor. Ascendit enim eques, non tantummodo vt sedeat, sed vt regat. Eodem recidit quod S. Chrysostomus hom. 14. in ad Rom. ad illud *qui spiritu Dei aguntur*, seruos Dei, vt agitatores equos, spiritui aut-

riganti subicit, spiritus quippe ille est ipsemet Christi Spiritus.

Sunt aliqui sanè sub Christo, agitadores currus nostri, sed super omnes, & in omnibus Christus, qui in bonis omnibus praefectus, moderatur & regit. Heliam rectorum populi typum, his verbis depingit Chrysostomus homilia de Ascensione Heliae. [Oportebat errantis populi rectorem, gubernatorem factorum, moderatorem discrepantium voluptatum, Israelis aurigam, qui ad ingum timoris Dei lasciuos & vagos animos reuocauit, fidei lorisque adstrinxit, & ad iter disciplinae recto tenore currentium concordiam quadam copulatione composuit ad regna caelestia curru atque equis transfolare eundem. Hinc Poëtas atque pictores, in figuranda Solis imagine exempla credo sumpsisse: Qui curru atque equis fulgentibus ipse tutilans, atque radians, & fluctu Oceani subleuatur inter praeruptos montium scopulos euadens, quasi ad caelestia videtur ascendere, in similitudinem nominis eius inductus. Sol enim Graeco sermone, *Helios* appellatur. Vnde *Helias* verè *Helios* quoniam curru atque equis fulgentibus igne, de Oceani fluctu, id est de mundi commotione, per montium scopulos, id est per magnorum laborum difficultates progrediens, ad caelestia deuectus ascendit.] Allegat hunc Chrysostomi locum, & eius doctrinam ratam habet, confirmatque ex Sedulio lib. 1. Operis Pasch. metricè conscripto, Beda q. 27. ad libros Regum. T. les, omnes propositos, nobis regendis à Deo constitutos contemplerur, sed in omnibus regit & moderatur Christus.

Currus Christi, in homine.

1120 Sumus nos quoque agitadores & rector currus nostri, quia cum libero potiamur arbitrio diuinitus indulto, possumus currum mentis, quod libuerit flectere. Sed quia si soli currum nostrum regamus, ad certum exitum ruimus; cum autem benè regimus, rector primarius & agitator, cui gloria rectae aurigationis debetur, Christus est; propterea simpliciter, pia anima agnoscit quod se ad Christum habeat, vt currus, non vt agitator. Praeclarè id ipsum habet alio loco S. Ambrosius: nimirum l. de Isaac. cap. 8. [Rector noster, (inquit), Christus est. Idemque ait anima, *Posuit me currus Aminadab*. Anima ergo currus, qui bonum rectorem sustinet. Si currus est anima, habet equos, vel bonos, vel malos. Boni equi virtutes sunt animae: mali equi, passiones sunt corporis. Bonus ergo rector, malos equos restringit & reuocat, bonos incitat. Boni equi, sunt quatuor: prudentia, temperantia, fortitudo, iustitia. Mali equi, iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas. Interdum ipsi equi inter se dissident, & aut iracundia protendit, aut timor, & se inuicem impediunt, & rursum retardant. At verò boni equi volant, & à terris ad superiora se subrigunt animamque eleuant: maximè si ingum habeant suauē, & onus leue, dicentis, *Tolite iugum meum super vos; iugum enim meum suauē est, & onus meum leue*. Ipse rector est, qui nouit equos proprios gubernare, vt a qualis omnium cursus sit. Velociore prudentia tardat, iustitia admonet flagello proprio segiores, temperantia manufectiores, fortitudo duriores reddit, FFFF 3 nouit

De eodem curru, ex Ezechiele.

1121 Locum ex c. i. Ezechielis, quem ad rem præsentem protulit S. Ambrosius, accommodat ad eandem, & plenè illustrat S. Macarius tota propè homil. i. ex qua describo quædam huic loco magis apta. Postquam ergo uniuersam visionem protulit apud Ezechielem describitur, compendio retulit, subiungit. [Hoc autem ipsum quod in excelsu mentis Propheeta vidit, verum erat & certum: ceterum quippiam etiam aliud mysticum & diuinum subiudicabat ac repræsentabat; nempe mysterium quod à seculis reuera absconditum est, posterius autem temporibus in aduentu Christi manifestatum. Nam mysterium vtiq; contemplabatur animæ, quæ Dominum suum erat suscepura, & illi thronus gloriæ futura. Anima enim quæ digna habita est vt fieret particeps spiritus in lumine illius, & illustrata est à decore innarrabilis gloriæ eius, cum præparauit eam sibi in sedem & domicilium, tota lumen euadit, tota facies, & tota oculus; neque superest illa pars illius, quæ spiritualibus oculis non sit plena; hoc est, nihil habet tenebrosum, sed tota prorsus fit lumen & spiritus, tota plena oculis, nullam habens partem à tergo; siue posteriorem, sed vndique faciem præ se ferens, ineffabili pulchritudine gloriæ luminis Christi, veniente in illam, & in ea residente. Et quemadmodum Sol sui planè similis est, nullam habens partem posteriorem aut inferiorem, sed totus penitus lumine splendet, & totus lumen est, & partium similitudo: aut quemadmodum in igne, lumen ipsius ignis totum sibi simile est, nihil habens in se primum aut posterum, maius aut minus; sic & anima quæ planè illustrata est ab ineffabili pulchritudine gloriæ luminis vultus Christi, & Spiritu sancto repleta, ac digna quæ fieret domicilium & thronus Dei, tota oculus, tota lumen, tota facies, tota gloria, & tota spiritus euadit; nempe sic eam adornante Christo, gestante, agente, baiulante, & ducente illam, & hunc in modum illam influente, & spiritali decore adornante. *Etenim manus, inquit, hominis erat subitis Chubim.* Nam ipse est qui illa vehitur, & illam dirigit. Quatuor autem animalia currunt vehentia, repræsentabant principales animæ partes & rationales. Nam quemadmodum aquila, inter ceteras aues principatum obtinet, & leo inter feras, tantus autem inter animalia mansuetus, & inter creaturas hominis: ita quedam sunt animæ portiones rationis capaces & magis præcipuæ, voluntas, scilicet, conscientia, mens, & amandi facultas. Per has enim currus animæ gubernatur, & in illis Deus requiescit.] Et inferius. [Quocirca sessor ille vehitur & fertur in curru, & throno oculatorum animalium, seu ab vnaquaque anima quæ thronus illi facta est & sedes, & quæ oculus est & lumen, cum infederit in illa, & cohibet illam frans spiritus, prout nouit qui dirigit illam. Quemadmodum enim animalia illa spiritalia, non pergebant quocumque libere, sed quod nouerat & volebat is qui sessor erat, & dirigebat: sic & in hac vita, cohibet ipse & impellit dirigens Spiritu suo, ita vt proficiantur non pro arbitrio suo in cælum cum voluerint, & abiecto corpore tractat & impellit animam sapientia]

nouit copulare discordes, ne fortè currum suum dissipent. Itaque licet intelligibili spectaculo, videre vnamquamque animam cum summo certamine ad cælum rapi, festinantes equos qui priores perueniant ad brauium Christi, quorum prius imponatur palma ceteris. Isti sunt equi subiecti fidei iugo, attriti vinculo charitatis, iustitiæ frans, retinaculis sobrietatis. Polchre ergo ait; *Posuit me currus Aminadab*, hoc est, pater populi. Ipse autem qui pater populi, idem pater Naafon, idest serpentum. Iam recole quis fuit, serpens in cruce pependerit pro salute vniuersorum, & intelligis illam animam esse pacificam, cui pater Deus præfuit, Christus agitator: quia scriptum est & hoc nomen in nostris; *Pater, Pa. er, agitator Israël.* Hic ergo agitator dicit; *Conuertere Sunamitis, conuertere.* Benè & quasi agitator, & quasi ad currum dicit, *Conuertere Sunamitis*, hoc est pacifica. Quæ enim pacifica est anima, citò se conuerit & corrigit, etiam si ante peccauit, & magis eam Christus ascendit, & regere dignatur, cui dicitur, *Ascende in equos tuos, & equitatus tuus sanitas.* Et alibi, *Misisti equos tuos Tharsis.* Hi sunt equi Christi. Ascendit ergo equos suos Christus, ascendit Verbum Dei animas pias. Plagulam ex hoc loco decerpit, & allegoriam quam hic prosequimur, confirmauit S. Augustinus 2. Contra Iulian. *sub medium.*

Rursus pulcherrimè S. Ambrosius lib. 3. de Virg. [Scriptum est; *posuit me carrus Aminadab*: eo quod anima nostra coniungitur corpori, & velut quidam equorum frementium currus, rectorem sui querat aurigam. Aminadab enim pater Naafon fuit, sicut in Numeris legimus, qui erat princeps populi Iuda: cuius figura refertur ad Christum, qui verus populi princeps animam iusti, velut currum agitator ascendens, verbi habens gubernat, ne violentorum equorum furore, in abrupta rapiatur. Sunt enim eius velut quatuor equi, quatuor affectiones; ita, cupiditas, voluptas, timor. Quibus furentibus cum cæperit agi, nequaquam se ipsa cognoscit. corruptibile enim corpus, animam grauat, & tanquam irrationalium animalium cursus inuitam rapit, volentibus curis velut quodam impetu proturentem, donec memoratæ corporis passionibus, verbi virtute mitescant. Hæc verbi tanquam boni agitatoris est prouidentia, ne illi animæ quæ in se non est morti obnoxia, corpus mortale coniunctum, agitationem sui faciat esse difficilem. Primum igitur hos veloces motus corporis domitet, & nexu rationis infranet: diem caueat ne dispari motu se velut equi implicent, vt bonum aut improbus decoloret, aut tardus impediatur, aut turbidus inquietetur. Fremit enim equus malitiæ, seseque iactando, currum lædit, grauat iugalem. Hunc bonus auriga demulcet, & in campum veritatis emittit, fraudis declinat anfractus. Tutus ad superiora cursus est, periculosus ad inferiora descensus. Inde quasi emeriti qui benè portauerint iugum Verbi, vsque ad Domini præsepe ducuntur, in quo non fœnum est esca, sed panis qui descendit de cælo. Huius currus rotæ sunt, de quibus dixit Propheeta; *Et spiritus vita, erat in rotis*: eo quod currus animæ teres & rotundus, sine vlla ostensione voluatur.]

Sapientia sua, in celestia, & rursum cum voluerit, descendit in corpus & in cogitationes; deinde, cum libuerit, progreditur ad terminos terrarum, & animæ reuelat mysteria. O præclarum, & bonum, atque solum aurigam verum! Concludit hominiam, demonstrans in hac Christi aurigatione situm esse vniuersum animæ bonum. [Quapropter si factus es Dei thronus, & insidet in te, celestis auriga, & anima tua tota euasit oculus spiritualis, & tota facta est lux; si etiam enutritus es cibo illo spiritali, & hausisti ex illa aqua viua, atque induisti arcani luminis vestimenta; si denique tuus homo interior expetuit, iis omnibus abundat; Ecce iam viuus vitam reuera æternam, amodo cum Domino anima tua requiescente. En adeptus es & accepisti hæc à Domino in veritate, vt viuas veram vitam.]

Hæc quidem iam ex hac vita obtingunt animæ, quæ auriga Christo regitur, & agitur; sed nihil hæc tamen eximia & illustra, nihil inquam ad vitam & beatitudinem, quam comprehenduntur decur o feliciter stadio, & reportata victoria, reponet optimus Agonotheta. Palma nomine, tanquam plenitudo victoriæ exprimitur. Hæc animæ quam Verbum rexit, & agitauit remuneratio. Audi S. Ambrosium lib. de Isaac c. 8. [Ascendit ergo equos suos Christus, ascendit Verbum Dei animas pias. Vnde cognosce quia & istam ascendit, & perduxit eam ad locum palmæ, quando & dicit ad eam. *Quam pulchra & suauis facta es charitas, in deliciis tuis? Statuta tua similis facta est palma.* Et ipsa ait, *Dixi, ascendam in palmam.* Sed etiam ipsa charitas palma est. Ipsa est enim plenitudo victoriæ. Plenitudo enim legis, charitas est. Curramus ergo, vt comprehendamus: curramus, vt vincamus. Qui vincit, ascendit in palmam, & manducat fructum eius. Qui vicit, iam non currit, sed sedet; sicut scriptum est. *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in sede mea, sicut & ego vici.* & *sedeo cum Patre meo in sede ipsius.* Hinc Philosophi, curulia illa animarum in suis libris expressere certamina, nec tamen ad palmam peruenire potuerunt, quoniam summam verbi & altitudinem illam animæ nescierunt, quam cognouit hæc anima, in qua erat verbi conuersio. Sic enim ait, *Ego fratri meo, & super me conuersa eius.* Hunc sensum tertio repetiuit diuersè in Canticis Canticorum. In principio ait, *Frater meus mihi, & ego ei, qui pascitur in liliis, & sic dum aspires dices, & amoneantur vmbre.* Deinde ait, *Ego fratri meo, & frater meus mihi, qui pascitur inter lilia.* In fine ait, *Ego fratri meo & super me conuersa eius.* Primum ad institutionem animæ, idè & præmisit, *Frater meus mihi.* Illo enim demonstrante se, etiam adherendi Deo sumpsit affectum. Quod sequitur, secundum profectum; Tertium secundum perfectionem. In primo, quasi in institutione, adhuc vmbra videt anima, nec dum Verbi appropinquantis reuelatione commotas; & idè adhuc ei dies Euangelij non refulgebat. In secundo, sine vmbra confusione odores pios carpit. In tertio, iam perfecta requiem in se Verbo ministrat, vt conuertatur super eam, & caput suum reclinet, atque requiescat. Accipit, (vt vides,) S. Ambr. conuersionem Christi sponsi ad animam sponsam, pro reclamatione, & quiete in ea, tanquam in throno & sella curuli sua.

Christi potestas, in cordis nostri aurigatione, & refectione.

1122 Sed neque incommode, equestrem hanc vocem, qua designari vidimus faciem equorum & curus ad aurigæ nutum circumactionem, vsurpatam eo loco dixerim à sponsa significante faciem ad preces suas & vota inflexionem sponsi; sicut & ipsa, sponsi voluntatem habet pro habentibus, quibus circumducitur, & summa cum docilitate agitur quaquaversum. Vnde datum Christo ab Isaia c. 9. nomen *admirabile*, censuit S. Bern. ser. 2. de Circumcis. Quod si S. Chrysost. in psal. 13. Imperatorem, *primum orbis aurigam* dixit, quanto potius iure, id de Christo dixerim? Suspexit meritisimò, hanc Christi rectoris ac velut aurigæ, ad corda hominum regenda potestatem S. Paulin. Epist. 29. *sub finem*; idque ait esse quod Sap. 7. dicitur, sapientiam per electas animas semet immittere. Id est Christum Dei sapientiam, vbique se gentium, verbi voluntate circumferre, & virtutem virtutum, ac mentem mentium, se prodere, cum disperdit superbos à mente cordis ipsorum, per beatissimam (vt vocat,) mentis ac vitæ immutationem. Et quamvis ait ostendi in raris, quod omnibus si velint proferat, (sufficit enim vniuersorum institutioni forma paucorum.) Tamen ea paucitas & varietas sequentium aurigæ Christi ductum, spectat tantum multitudinem multo ampliorem, eorum quibus specialis ille fauor, ex Christi agitatoris cura non obigit. Qua ratione Orig. l. 3. contra Celsum, ganniente Cello quod Christum pauci sequerentur, initio respondet, [Fuisse quidem ab initio paucos Christianos, collatos ad posteriora tempora constat, quamvis non omnino pauci erant, hoc enim inuidiosum fecit Iesum: & Iudæos concitavit ad illi struendas infidias, quod quaterna quinquæ milia hominum sequebantur eum vsque in solitudines, non annumeratis mulieribus & pueris tanta vis attrahendi, velut linx quædam inerant Iesu sermonibus, vt non solum viri, sed etiam femina, omnia imbecillitatis & exultationis cura, persequerentur eum haud grauati vsque in solitudines doctrinæ gratia: nec minus pueri omni alioquin affectu carentes, siue illi parentes, sequerentur, siue potius diuina quadam vi adducti, illius desiderio faciebant iter vna cum genitoribus.]

Vel certe ea paucitas de qua agebat S. Paulinus, spectat tantum illos, in quibus Christus ipse degens in terris, potestatem hanc suam agitantorum & regendorum humanorum animarum, voluit esse manifestam atque testatam, qui non fuerunt sanè admodum multi. Fuerunt tamen aliqui, & vt cætera exempla superius proposita premam regitare duntaxat placet, exemplum S. Matthæi, quo Christus initio prædicationis suæ, Regem se eorum, & voluntatum aurigam prodidit. Et addere possumus exemplum quod sub finem vitæ Christi Domini exhibitum est, missis Discipulis ad soluendum pullum & asinam; & populis ad triumphum Christo decernendum & exhibendum commotis; nec non Domino domus persuaso ad cænaculum grande stratum, (quod sibi & familie, vt verisimile est destinaret,) externo homini concedendum. Nam de miraculo subitationis salutis

in

in latrone, satis superque suo loco actum in isto opusculo, ut non sit opus hic denuo id versare.

*Exempla illustria aurigationis cordium
per Christum hic superstitem;
S. Matthæum.*

1123 Christi igitur aurigæ sapientiam atque potentiam in S. Matthæi conuersione, is facile capiet, qui Matthæum Publicanum fuisse perspicuum habuerit. Est autem publicanus, (vt definit S. Chrysostomus t. 5. Græcol. serm. 56. & 68.) [Limes improbitatis vltimus, libera violentia, rapina sine reprehensione.] Christus ipse Matthæi 5. vt deploratæ conscientie homines notaret, Publicanos protulit, dicens, *Si diligitis eos qui vos diligunt, nonne & Publicani hoc faciunt?* q. d. non esse id eximium, cum etiam pessimi alioqui homines idem præstarent. Tetrissima sunt quæ de huiusmodi carnuioratum animi verèque harpyarum in Iudæa factis, recitat Philo de specialibus legibus *sub finem*, agens de pena rei in cognatos non transferenda; ubi describit Publicanos, vt genus barbarum, & colluuiem hominum inuigilantium exlugendo generi suo, & ebibendo humano sanguini; Quod Saluianus quoque l. 5. de Prouid. expostulauit. Ex hoc igitur numero hominum, erat Matthæus. Quod tonitruum, quiuue fragor vehementissimæ orationis, hunc in sceleribus soporem excussit? Quanta, quam diuturna, quamque attenta necessaria fuerit industria ad persuadendum, vt aurum cui incubabat, abiiceret? Vt euaderet in virum frugi & vulgari modo probum?

En veri animorum rectoris industrie, simul ac potentie specimen planè insigne. *Cum transiret Iesus*; neque enim hæsit, vel longa oratione, aut mirabilis alicuius operis parratione hominem perculit; sed cum transiret, & Matthæum in telonio nihil minùs cogitantem aduertisset, duobus hisce verbis, ab auro suo à rationibus à re domestica, quæ illi (vt grande conuiuium mox exhibitum docet,) copiosa erat, hominem auulsit; *sequere me*. Nec ille comperendinauit, aut componendorum duntaxat negotiorum gratia, breuem moram poposcit, causatus debitorum apud quos periclitaturæ essent pecuniæ, non receptis fortasse collybisticis chirographis. Non obserandi saltem telonij, spatium expetiit: sed vt audiuit fundentem inter transeundum quatuor illas sillabas, *surgens secutus est eum*; factus momento doctor misericordie, qui auitia fuerat institutor, ait Chrysologus secum, 30. Constat, inter nos, qui in fidei Christianæ luce viuimus eruditi à pueris & formati ad vitam sanctam atque perfectam, quantum est ex Ecclesiæ constitutione & fundamentariis legibus quæ neminem Christianum latent; si orator dicendi facultate instructissimus, copioso verborum & rationum torrente, propositis æternis præmiis ex huiusmodi genere discolorum pecuniæ, (vt cum Cypriano loquar) vnum aliquem adoriretur, agere perfectorum, vt alienis abstinent, contentus viueret suis, aut de malè partis restituendis, consilium iniret. Quæ igitur par sit oratio, celebranda huic Christi in Matthæi

pectus potentie, quæ hominem quælibet faciendi aded studiosum, vno & altero verbulo, ad rerum omnium contemplationem subire adduxit?

Despondeo aliquid par huic cordis Matthæi aurigationi per Christum. Quate ab eo, illud primum ex S. Gregorio 20. moral. cap. 4. præfatus, hoc planè esse, quod de se Iob in Christi persona cap. 29. pronunciat, *si voluissim ire ad eos, sedebam primus*. [Quia enim (sicut scriptum est,) omnia operatur, secundum consilium voluntatis suæ, non secundum nostrum meritum: sed quia ipso ita vt vult, visitatione suas nos Dominus illustrat; Itaque & cum vult venit; & cum venerit, primus sedet: quia & aduentus eius in corde nostro gratuitus est: & appetitus eius desiderij in cognitione nostra, equalis cæteris desiderijs non sit. Sequitur, *Cumque sederem quasi Rex circumstante exercitu, etiam tamen morientium consolator*. Quasi Rex Dominus sedet in corde; quia circumstrepentes regit animorum motus in nostra cogitatione. In mente quippe quam inhabitat, dum torpenta excitat, iniqua frangat, frigida accendit, accensa moderatur, emollit rigida, fluxa restringit: ex ipsa hac diuersitate cogitationum, quasi quidam illum exercitus circumstat.]

Dominus asine & pulli, ad Christi triumphum adductorum.

1124 Nec minùs se Regem humanæ voluntatis ac animorum aurigam prodidit Christus, sub extremam vitam, cum aduentante tempore quo felici clausula labores suos obsignatus erat, triumphantis specie Ierosolymanam urbem ingressurus, mandauit duobus discipulis, vt in Castellum, in *asina*, oppidulum aut *mapale*, quod contra erat, profecti; alinam & pullum quæ alligata reperiri etant, soluerent, & ad ipsum adducerent. Quod si superueniens aliquis reclamaret, illud vnum dicerent, *Dominus his opus habet*; nec dubitarent, quin illic finendi essent ea animalia adducere. Hoc insigne planè est, Christi cordium rectoris, & quo voluerit ea agentis, specimen.

Quod vt perspicuius, obseruandum est, perperam Lyranum Matthæi 21. & Comestorem in Historia scholastica, censuisse pullum & alinam sub nullius dominio fuisse, sed ad pauperum vsum, pro necessitate, in castello Ierolymis non procul distito, fuisse exposita. Hoc manifestè redarguit illis S. Lucæ verbis c. 19. *soluentibus autem illis pullum, dixerunt Domini eius, ad illos, quid facitis soluentes pullum?* En Domini eius. Perperam item Catharinus, agnoscens hæc animalia verè Domini alicuius fuisse, Christum ea mendicatio & suppliciter accepisse dixit, quod vnde collegerit non video. Nullum quippe verbum in tota hac narratione, apud Euangelistas varios, sapientem mendicationem, vel supplicem petitionem; sed discipuli bini illi missi, iubentur nemine præmonito, solvere animalia & adducere, ac si quis superueniens domesticorum obstarè vellet, moneretur dicere: *Dominus his opus habet*. Quæ non est supplicis deprecatio, sed imperantis potius, sequere gerentis pro eo qui de re disponere possit pro arbitratu, & independentem ab eo, penes quem est.

Addit

Addit quidem S. Matthæus ad verba proposita, *Dominus huius operis habet*, hæc quæ sequuntur, & *confessum dimittet eos*; quæ verba Autor imperfecti operis in Matthæum, ita accepit, ut sensus sit, Dominum Iesum, qui opus haberet iis animalibus, confessum ea remissurum. In quo sensu, ea verba sapienter demissionem & deprecationem, ut annuant abduci animalia, post breuem usum remittenda. Verum S. Marcus cap. 11. eam verborum S. Matthæi interpretationem manifestè repellit, monstratque sensum esse, animalia continuo dimittenda fore à Dominis. *Dicite* (inquit,) *quia Dominus necessarius est, & continuo illum dimittet huc*. Ex mox recitata reclamazione domesticorum, cum viderent ab incognitis solui pullum, addit S. Marcus, *qui dixerunt ei, sicut præceperat illis Iesus, & dimiserunt eis*. Constat ergo, dimissionem cuius S. Matthæus meminit, non spectare ad remissionem animalium, iubente Christo mox faciendam; (quæ sanè non rectè vocanda fuisset *dimissio*, sed dicenda potius fuisset *remissio*;) spectare autem ad dimissionem dominorum, permittentium abduci animalia ad usum Christi. Sicque eueritur ea falsò excogitata precatio supplicis Christi, ad exorandum abducendorum ad breue tempus animalium facultatem.

Statuendum denique est, asinam & pullum non fuisse apud Hebræos rem nihili. Neque enim vii apud nos asollet, adeò abiecta erant ea animalia, ut villum duntaxat capium vectationi deferrent; sed qui erant inter Hebræos diuissimi, ac vii principes, pullis asinarum infidebant, non secus ac apud nos, Magnates mulabus aut mannis totulariis, peruehi mos est. Quod docent 30. filij Iair, hominis locupletissimi, Iudic. 20. qui sedebant super 30. pullos asinarum. Et ibidem c. 12. quadraginta filij Abdon, & eius 30. nepotes, sedebant super 70. filios asinarum. Diferè hoc de Asinis Arabia, & Palestina, equos aliarum regionum æquantibus Origenes lib. 1. in Iob.

Sic complanatis omnibus quæ in ea Evangelica narratione poterant negotium facessere, manifestè inde habetur, quanta facilitate Re-ctor cordium Christus, curam animarum quâ lubeat ageretur, ut meritò re bene expensa S. Chrysostomus hom. 67. in Matth. sic statuat: [Tu verò diligenter expende, quot mirabilia peragit, & quot prophetias adimplet: asinam inuenturos prædixit, neminem prohibitorum, & omnes tacituros affirmavit, quæ Iudæorum culpa non parua esse videtur: siquidem qui nunquam eum viderunt, sua ipsi sine controuersia tradunt, cum Iudæi etiam per discipulos signa facientem videntes, non receperunt. Non fuit res ipsa parua. Quis enim illis persuasit, quum res ipsorum auferrentur, præsertim pauperibus, ac forsan agricolis, nullo modo aduersari? Cur dixi non aduersari, sed nec interrogare quidem, aut interrogantes responso audito tacere, atque cedere? Nam utraque ista pariter mihi mirabilia & inaudita videntur. Non enim paruum est, cum traherentur iumenta, nihil dixisse: & si dixerant, cum audissent quia Dominus illis indigeret, cessasse: maxime cum non ipsum, sed discipulos eius viderent. Hinc omnes docet, Iudæos in ipsum irruentes solo nutu reprimere potuisse. Hic etiam discipulos docet quicquid ille peteret, etiam si animam dare iuberet, absque

Theoph. Raynandi de Attrib. Christi.

vlla controuersia esse parendum.]

Non potest id melius oculis subiici, quàm si quisque id apud se agi cogitet. Puta si duos è stabulo suo equos, per homines ignotos abduci, nemine domesticorum rogato, aut præmonito, contingeret: & superuenienti, & quò, ac quorsum abducerentur roganti, responsum daretur, Dominum æquè ignotum, his indigere, & ad se abduci iussisse; nulla facta reductionis mentione. Per se liquet, homini cui res suæ charæ sint, eam abductionem fore difficilem. At non erant profectò Hebræi, minùs affixi terrenis rebus, quàm nunc sumus: nec minùs charæ habebant, quæ possidebant, homines planè animales, & toti carni ac terrestres. Proditum itaque est, in ea tam lubenti animalium dimissione, ad simplicem voluntatis Christi per Discipulos insinuationem esse verè Christum cordium rectorem, & auctorem; à quo summa cum docilitate circumagantur & voluantur quò visum fuerit.

Turbæ clamantes, Hosanna.

1125 Adductis asina & pullo, excita Christi voluntate populi multitudo, propè immensasque de arboribus ramos carpunt, interque cæteras spoliant ramis palmam, cui per tempus Hierosolymitanæ obsidionis, in vniuersali omnium arborum & plantarum vastatione, ac etiam aliquot post seculis, repensum est, ut superflues esset: quod S. Cyrillus Hierosol. Antistes catech. 10. refert. Pats, vestimenta abiiciunt, humique sternunt calcanda; honoris genere, quod Plutarchus in Catone, inter eximios qui vnquam magnis triumphatoribus habiti fuerint, honores numerat. Non defunt qui Oliuarum, & Palmarum, aliarumve mitium arborum ramos manu præferant, indicem subiectæ voluntatis. Imò verò iure dixerim eam fuisse mutam professionem maiestatis, cui vita ipsa & facultates sint obnoxie. Nam Rami (iuxta Clementem Alex. 5. Strom. cap. 4.) Symbolum sunt primi nutrimenti, aut brevis vitæ nostræ. Idèd dantur iis qui adorant. Apud S. Dorotheum doct. 18. *in fine*, alia non minùs illustris Christoque honorifica horum ramorum significatio subiicitur. Sic enim scribit. [Quid verò est proficisci illi obuiam cum palmis & ramis oliuarum? Quando quispiam ad bellum proficiscitur contra suum aduersarium, & potius victoria postmodum regreditur, familiares sui omnes, & amici occurrunt ei victori, cum palmis & ramis oliuarum. Nam palma victoriæ signum est. Rursus iniuria cum quis afficitur ab aliquo, & proficisci vult ad quempiam, qui posset eum ab iniuria vindicare, & vlcisci, ramos gestare solet oliuarum, clamans & petens, ut sui misereatur, & consequatur auxilium. Oliua namque misericordiæ symbolum est.]

Hoc igitur fuit, Christo palmarum & oliuarum ramos præferre; palam omnibus profiteri Christum victorem; triumphum quidem ante victoriam consummatam canendo, sed tamen certam, de hoste immanissimo breui obtinendam contestando; eiusque tanquam Dei, oppressum genus hominum liberare apti, misericordiam implorando. Quod carmen illud victoriale perspicue ferebat, quo per celebriores quasque vrbes vias, in templo etiam ipso, trin-

G G G g gentibus

gentibus licet Phariseis, decantando perfectam laudem, & iudice Dauide vel ipsi ex cœlorum & mundi fabrica laudi comparandam, Christo dederunt. Nam clamabant dicentes, *hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini, hosanna in altissimis*: quod perinde fuit, ac si dixissent, *salua nos, obsecro, fili David*. Ita enim eam acclamationem ex Psalmo 117. depromptam exponunt S. Irenæus lib. 4. cap. 24. & Origenes, Hieronymus, Ambrosius, Beda, alique complures, ad citatum Matthæi, aut Lucæ locum. Ut minimum verò, est deprecatio Christo perthonorifica; quippe hunc sensum faciens. *No-uo Regi nostro, tam olim promisso, venienti in regiam, tanquam Domino, benedictio sit, salusque & victoria salui illi de altissimis*. Ad rem potius, quam ad vocis corticem, respexit Iustinus q. 50. ad Orthodox. cum *Osanna* idem esse ait, quod *magnitudo excellens*. Ipsi lactentes, & matrum mammis adhuc appliciti, at Chrysostomus, Euthymius, & Theophilactus censent, in eam perfectam laudem eruperunt, & ad eum modum cum cæteris Christo acclamauerunt. Quod DD. prædicti, insinuatim volunt eo Christi responso, quo stupore defixos Phariseos, inuicemque rogantes, *audi quid isti dicunt*? compescuit, prolato versu Psalmi octauæ, quo prænuntiata sua in eam in templo, & lactentium perfectam laudem, propter inimicos, profusus est.

Negotiatores è templo pulsi, in triumpho clausula.

1126 Nihil addi posse videtur, ad eam in mortalium animos ac etiam in paucorum dierum homines, ut Prosper loquitur, potestatem. Verum S. Hieronymus Matth. 21. quod in triumpho huius clausula ingresso templum Christo contigit, merito pronunciat admirabilissimum. [Plerique inquit ibi S. Hieronymus.] arbitrantur maximum esse signorum, quod Lazarus suscitatus est, quod cæcus ex vtero lumen acceperit, quod ad Iordanem vox audita sit Patris, quod transfiguratus in monte, gloriam ostenderit triumphantis. Mihi inter omnia signa quæ fecit, hoc videtur mirabilius esse, quod vnus homo, & illo tempore contemptibilis, & in tantum vilis ut postea crucifigeretur, Scribis & Phariseis contra se saeuientibus & videntibus lucra destrui sua, potuerit ad vnus flagelli verbera, tantam eicere multitudinem, mensasque subuertere, & cathedras confringere, & alia facere, quæ infinitus non fecisset exercitus. Igneum enim quiddam atque sydereum, radiabat ex oculis eius, & diuinitatis maiestas lucebat in facie.]

Exscripsit hunc Hieronymi locum, eo illaudato, Rupertus lib. 3. in Ioan. *ferè initio*. Audi etiam Anastasium Sinaitam lib. 4. de rectæ fidei dogmat. *sub finem*, magnificentissimè statuentem de hoc facto. [Prodigia ab eo edita, testabantur supra hominem esse naturam eius, ex qua operatio proficiscēbatur, non dico suscitationem mortuorum, aspectum cæcis restitutum, non leproforum mundationem, non aliarum læsionum curationem: hæc enim omnes vulgo Saluatori tanquam Deo attribuebant: sed illud etiam, quod fortasse non multis in mentem venit. Quid hoc nempe facere omnia cum pote-

state. Suprà omnia autem, eicere ex templo sacrorum capones, qui domum orationis, speluncam latronum faciebant. Nisi enim potestas eius nimia fuisset, nonquam tam multa millia ementium, & vendentium, ex templo exturbasset: præsertim festo instante, & vndique ad eum confluentibus, cum lex omnes, ex omni loco, ad diem animorum conuocaret, in quo ut pascha immolaretur, lege sancitum erat. Quis enim dux copioso exercitu militum armatorum immisso, tam multos eicere potuisset: præsertim cum illa nefaria metatua, diuturno tempore confirmata esset: Ipse verò solo flagello ex funiculis facto, vniuersos eiecit, appellans domum suam domum orationis, quam illi qui Deum cauponabantur, temporium fecerant, ementes pullos columbarum, & diuinas scripturas permutantes, tanquam mensarum nummos, quorum mensle merito extantur, & pecunia effunduntur diuina virtute illius, qui venerat ad repurgandum templum, in quo lex iubebat puras hostias Deo immolare; non autem vt nefaria ista fierent. Quamobrem cum admirarentur, qui hoc, quod fiebat, spectabant, & cum hoc tam ingens miraculum, ut par erat, diulgaretur, congregauerunt cunctos, quibus partes corporis læle erant, qui accesserant ad eum in templo, & sanati sunt. Maius priore, miraculum secundum. Lex enim claudos & cæcos procul à templo arcebat. At cum hoc mirabile prodigium electionis eorum, qui in mercatu erant, hi qui viderant, & audierant, & maius quam pro viribus humanis, huiusmodi opus docebant, audacter ingressi sunt.]

S. Hieronymus, ut referebam, ob radiances & sydereum quid micantes Christi oculos, neminem mutire ausum, statuit Nihilominus hæc tanti effectus causa, quoad corpoream Christi speciem attinet, non est certa. Extra dubium verò est, illuxisse Christum feris pectoribus, eaque manifestasse, & ne contra oblitescere, aut possent, aut vellent, inhibuisse. Vbi Redtoris cordium Christi sapientia & potentia apertius proditur, non secus ac auriga, & agitator, eo esset peritior & doctior habendus, si non mites equos, & ad ductum dociles, regat apposite, sed etiam effrenos & intractabiles manuefaciat. Herculem Gallicum, dextra clauam, sinistra arcum tensum, gestantem; caluistrum, deformem, senem, lingua pertusa, trahentem catenulis aures innumerorum, exhibet in eius tituli dialogo, Lucianus. Sed verus Hercules Christus, qui iam ab infantia, & in ipsis conis, serpentes strangulauit, & ab vberibus super foramine aspidis est delectatus, verè *drōpov depulso muscarum*, vñest apud Clementem in Protrept. Beelzebub, inquam, & eius acierum; linguæ responsione, id est, ut Augustinus exponit, cordis alloquio, tantam multitudinem, catenis autem alitringit

& tradit quaquaerum; & quidem aures prehensam. Nam & in corde aures geminæ, ex Galeno l. 6. de vsu partium c. 15.

Dominus cœnaculi grandis, strati.

1127 Extremum actum, huius in cordium aurigatione facultatis, proponebam delectum cœnaculi, ad Pascha cum Discipulis manducandum apud ignorum hominem. Instabat agni immolandi pro Iudeorum usu sacra observatio: unicuique domus sua, templum erat. Ibi sacrificabatur, & immolabatur victima. Functurus Religioso officio Christus, domum non habebat propriam; & qui in alieno nasci voluit, in extrema item vita, ad extraneum hospes diuertit. [Audiant quos marmorum cura tenet.] (excl. mat. S. Chrysostomas hom. de prodit. Iudæ.) Urgent Discipuli Christum, rogantes ubi vellet parari Pascha. Iubet Christus, duos ad id delectos intrare civitatem, & quem in vrbis aditu repeterint hominem, vas aquæ deferentem, eum sequerentur; domumque subeunte, domino domus nomine suo renunciarent, placere sibi, apud eum Pascha celebrare cum Discipulis suis. Itaque locum exhiberet ad id accommodatum. Is vero ad primas ingredientium voces diuinitus tactus, cœnaculum grande stratum assignavit, in quo Christus Pascha cum suis celebraret. Fuisse hunc inter Hierosolymitanos Iudeos primarium, domus copiosa, & ampla, ac cœnaculum grande stratum, docere perspicue videtur; ut non possim sanè S. Ambrosio ascriptari, qui hunc Christi hospitem, hominem tennem & oblectum meditatatur. Ego cum aliis Patribus, diuitem, & inter Hierosolimitanos illustrem fuisse, non dubito. At non erat ei incomptum, quanto in Christum odio flagrant Iudeorum Principes, quos seiebat iam tamdiu sollicitissimos esse de eo comprehendendo, & neci dando; eiusque nefarii propositi consilia, tunc maxime agitare. Qui Christo fouisset, odia in se Sacerdotum omnium ac Principum concitaturum, non poterat ignorare, cum id esset vulgatissimum, præstarentque edicta de illo extra Synagogam faciendo, qui eum profiterentur Christum, eive gratificari, aut fauere quoquomodo visus esset: visque adeo, ut parentes mendici, restituti filio oculis, eum filij medicum fateri, non sint ausi; ne eurationem agnoscentes, & in eum grati aut beneuoli apparentes, fulmine excommunicationis, omnibus Christo fœgentibus intentato, ferirentur. Regente Christo cor huius diuitis, nihil tale exiuit. Imo cum iustus subesset mentus, ne domum exponeret vastandam militi, quem ad Christum vincendum per illud tempus cogi, nescire poterat: tamen commodissimo domus loco, exceptum voluit hospitem, a quo non precibus, aut mollibus postulat, sed verbis quæ iussionem potius saperent, de exhibendo hospitio admoneretur.

Aurigatio cordium per Christum, citra vim.

1128 Non plura, de cordium humanorum, per Christum aurigam & rectorem agitatione. Infinita enim sunt, ideoque ne tentanda quidem, quæ cœlo iam illatus perfecit, & in dies pergit perficere per gratiam suam; idque non impetu, & vi, sed blanda & leni rectione. Et Satan quidem inquit S. Ambrosius, de interpellat. David.) [Citò deicit ianuam, si patentem Theoph. Raynandi de Attrib. Christi.

eam non innenerit. At verò Christus, pulsat, non deicit, qui confortauit ô Hierusalem seras portarum tuarum. Christus manu pulsat, ut aperias: aduersarius securibus concidit, & idè scriptum est, ne securis & malleus in domum Dei intret.] Ita tamen pulsat ad cordis ianuam, ut tamet si liberè, tamen infallibiliter sit aperiendum, cum ei placuerit subire, & munissimam arce, (ita enim cor nostrum vocat scitè Antonin. l. 8. de vita sua n. 41.) ipsique Angelis inexpugnabili, absque labore potiatur, & in eam tanquam Rex legitimus illicè admittatur, ut Regem deest; Dominaturus ibidem, non per vium, ut Tyranni faciunt.

Ingerit mihi hæc cogitatio, cogitationem aliam. Solem Deum, tanquam magnum Regem, diei præfecit iuxta Philonem in Cosmop. quod pluribus coniecturis firmat. Sed illa optima, quam Proclus, qui item Solem Regem agnoscebat initio libri de Sacrificio & Magia, ex solis equis plantis ducit: ac præter cæteras, e loto, quæ Proclo iudice, dilatare foliorum, ad Solis accessum, & eorundem contractione ad recessum, non minùs Solem Regem suum honorare videtur, quam homines principibus suis venerabundi accedant, & honorem deferant, gestu genarum, motuque labiorum. Est verò loto, cordium nostrorum symbolum. Omnia quippe in ea planta, rotunditate præferunt, etiam folia, & fructus. Quare quod apud Iamblicum lib. de Mysteris §. 37. Deus iuxta Aegyptios inducitur sedens super Loton, commodè referatur ad hanc humanarum plantarum solis equarum inflexionem per Christum Regem, eas non vis, sed pellaci tractione circumagentem; quod placet trahens, non vis, sed suauitate, iuxta illud Prosperi l. contra Collat. c. 6. [Pater, hominem vocatum, ad filium trahit, non resistentem, inuitumque compellit: sed ex inuito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat: ut cor audientis, obediendi in se delectatione generata, ibi surgat, ubi premebatur: ibi discat, ubi ignorabat, inde fidat, unde diffidebat; inde velit, unde nolebat. Etenim Dominus dabit suauitatem, & terra nostra dabit fructum suum.] Regie de eadem tractione S. Anselmus l. 1. cur Deus homo c. 10. initio.

Aurigatio Satanae infeliciſſima; vsus doctrina.

1129 Longè alia est reccio curus victorum, cuius est auriga Diabolus, ait S. Chrysost. in Psal. 2. eaque infelicio, verius quàm aurigatio, exitiali & luctuosissimo exitu tandem concluditur. Contraponit eam cum aurigatione curus victorum. S. Bern. in quibusdam dictis, ut refertur in Floribus ex eo lib. 9. c. 24. verbis illis. [Via legis domini, agitur non gressu corporis, sed affectu mentis. Per hanc viam incedunt, & quasi quendam currum ducunt tria genera hominum, feruus, mercenarius, filius. Trahunt autem eundem currum, duo iumenta: quorum nomina sunt, comminatio, & promissio. Super comminationem, feruus sedet; super promissionem, mercenarius. Horum uterque trahit currum; alter timore, alter cupiditate, & uterque propriis stimulis impellitur. Solus filius, qui nec timore quatitur, nec illicitur cupiditate, sed spiritu dilectionis agitur, sine labore aut laſione vehitur in curru.

GGG g 2 Quo

Quicumque enim spiritus Dei aguntur, hi filij Dei sunt. Habet etiam curus ille, quatuor rotas: illas scilicet quatuor animi affectiones notissimas, amorem & letitiam, timorem & tristitiam; amant enim temporalia, & letantur cum male fecerint. Sed hunc amorem & hanc letitiam, sequitur timor & tristitia sempiterna. Electi verò ponunt primas rotas, timorem & tristitiam: posteriores, amorem & letitiam. Ipsi enim commutatur timor in charitatem, tristitia in letitiam sempiternam.]

Fugiamus hos curus Aminadab, & adiungamur ad curum Christi. Adhortatio est planè insignis, Clementis Alexandrini in calce protreptici. [Festinemus, curramus, ô Religiosa & Dei Verbi similes, ô homines imagines, festinemus, curramus, tollamus iugum eius, subeamus incorruptionem. Pulchrum aurigam hominum Christum, diligamus. Pullum cum veteri duxit sub idem iugum, & iuncta hominum biga, curum dirigit ad immortalitatem, contendens ad Deum, ut evidenter impleat quod antè significauerat: prius quidem in Hierusalem, nunc autem agens in cælos. Pulcherrimum est Patri spectaculum, filius æternus, victor. Magna ergo studio & contentione feramur ad honesta, & efficiamur homines pij ac Religiosi, & maxima eorum quæ sunt aliena ab affectionibus & perturbationibus; Deum & vitam acquiramus. Est autem Verbum adiutor; bono animo sumus, & in eo ponamus fiduciam.]

CAPVT XIV.

Christus, Bellator & Victor.

1130 **C**HRISTM Regem virtutum & exercituum Dei viventis summum Imperatorem, non exclusis ab eius militari summa præfectura aciebus Angelicis, supra exhibuimus. Eundem sacris militibus concertantem, & compugnantem, ibidem, aliisque etiam locis repræsentauimus. Nunc quod fortissimi ducis est, specie bellantis per seipsum, & bellando vincentis, exhibebimus. Qua ratione, infinites in Scripturis describitur.

Christus à Natiuitate, bellator per vitam vniuersam.

Et verè Christus vir bellator est, non modò ab adolescentia, sed planè, etiam à pueritia sua. Describit ipsum S. Bernardus serm. 1. de Natali Domini, ex ipso conceptionis momento, & à susceptione carnis nostræ, pugnantem cum duobus capitalissimis hostibus nostris; peccato mortis radice, & morte peccati propagine, quam necesse sit, excisa, & stirpitus euulsa, (quod tunc à Christo factum cum innoxiam carnem suscepit, radice eius, exarescere. Quid si verò antiqua Christi nascentis pictura in scuto, id repræsentauit? Notus est vsus Germanorum, pueros natam clypeo imponendum; & tum demum agnoscentium suam, si Rheno innata-

ret in illo clypeo, iuxta illud Claudiani in Rufinum.

Et quos nascentes explorat gurgie Rhenum.

Memorant eum vsus, Iulianus Epistola ad Maximum, Nazianzenus Carm. ad Nicolum num. 14. & Galenus lib. 1. de Sanit. tuenda. Qui tamen non ad probandam coniugij fidem, vult fuisse infantem immisum Rheno in clypeo, vnde *ερεχθη αμαρ*, Rhenum nominat in Dionysiacis Nonnus; sed ad conciliandas proli vires, eamque maturè obdurandam. Quo etiam consilio, apud Lacædæmonas, recens nati scuto imponebantur, ut annotauit Græcus Thucydides Scholiastes lib. 11. Vt igitur Christum à primo ortu, bellis & duritiei militari assuetum exhiberet prisca pictura, in scuto illius natiuitatem exhibuit, malè reprehensa à veteri Epigrammatario lib. 4. Epigr. Græcorum, vestibus qui latine sic sonant.

*In scutum habens, Christi natiuitatem
O quam stultus pictor quod exarat
Dominum pacis in scuto natus pictum.*

Imo ô Poëta, absurdus tu, qui non vides, domino pacis, & bella ab ipso o in strenuè bellanti, fuisse picturam eiusmodi convenientissimam.

1131 Non diffiteor, potuisse fortassis Poëtam illum, alludere ad antiquum vsus, Imperatorem recens creatum, scuto impostum erigendi, ut omnibus esset conspicuus: quod Ammianus lib. 20. à Gallicanis militibus Iulianum Apostatam Imperatorem renunciantibus, scutum docet. Idemque de Alexio Emmanuelis filio, habet Nicetas Choniates; Et de Iustino Corippus lib. 2. A Gothis idem viro patrem habet Cassiodorus lib. 10. Epist. 31. De Cazaris idem infra referam ex Constantino Porphyrogenito. Vt igitur significaret Poëta, Christum natum esse Imperatorem, eum mox à natiuitate, in scuto pingere fortassis voluit. Hoc illi in mentem venire potuisse non inficior. Nec tamen ista cogitatio, aliena esset à te præsentem quandoquidem illa subiectio noui Principis in scuto, fiebat inter procinctuales gladios, ut loquitur Cassiodorus, & à militibus aciebus, eratque tota militaris.

Qui à natiuitate tam strenuè bellat, non mirum si adhuc infans ab vberè, deleat super foramine aspidis, & in cauetnam Reguli mittit manum suam; si nomen à Propheta refert accelerata spolia deerrare, festina prædari, quia antequàm sciret puer vocare patrem suum, & matrem suam, ablata est fortitudo Domus, & spolia Samaria, coram Rege Assyriorum. Quem locum scitè de Christo bellatore etiamnum puero exponit Ambrosius in psalm. 118. serm. 21. & Chrysostomus in cap. 1. Matthæi hom. 5. & plurimi apud Leonem Castrum lib. 8. Sed planè concinnè his verbis Irenæus lib. 3. contra heret. cap. 18. agens de sene Simeone Christum confitente, adducendus hoc loco, quia rationem belli Christi à pueritia, & factam per eum hostium expoliationem, scitè aperit. [Infantem quem in manibus portabat, Iesum natum ex Maria, ipsum constans esse Christum Filium Dei,